

**ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΑΜΟΣ:
ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
(Μέρος 1ο)
Σπύρος Καραλής - 02.12.2010**

Το θέμα του διαζυγίου και του δεύτερου γάμου, είναι ιδιαίτερα σοβαρό για την εποχή μας αφού ο αριθμός των διαζυγίων αυξάνει αλματωδώς και οι διαζευγμένοι άνθρωποι που θέλουν να ξαναπαντρευτούν δεν είναι πλέον μία ασήμαντη μειοψηφία, αλλά αποτελούν πολύ μεγάλο ποσοστό ιδιαίτερα στις νέες και μεσαίες ηλικίες. **Οι αριθμητικές αυτές διαπιστώσεις δεν αφορούν μόνο την κοινωνία γενικά, αλλά και την Εκκλησία του Χριστού, τους συνειδητά πιστούς Χριστιανούς, όπου σε όλα τα δόγματα πλέον, συναντάμε καθημερινά διαζευγμένους.** Οι διαζευγμένοι Χριστιανοί, καθώς και οι αντίστοιχοι κληρικοί που τους ποιμένουν, έχουν έναν έντονο προβληματισμό σχετικά με το εάν επιτρέπεται ή όχι δεύτερος γάμος, ή ακόμη και διαζύγιο. Οι προβληματισμοί αυτοί και οι άκαμπτες απαγορεύσεις έχουν οδηγήσει πολλούς σε πρακτικά και οικογενειακά αδιέξοδα, ενοχές και ψυχοπάθειες, σκανδαλισμό με τις εκκλησίες και κάποιους ακόμη και σε αμφιβολίες για την Καινή Διαθήκη. Η απάντηση στο ζήτημα είναι επείγουσα, και το ξεκαθάρισμα της ερμηνείας της Κ. Διαθήκης και της εφαρμογής της σχετικά με το δεύτερο γάμο είναι επιβεβλημένο, γιατί ήδη έχουν καταστραφεί πολλές ζωές και από ψυχική άποψη και από πνευματική.

Είναι γνωστό πως η **Χριστιανική παράδοση** απαγορεύει ή βλέπει πολύ περιφρονητικά τον δεύτερο γάμο, θεωρώντας πως εφαρμόζει πιστά τα λόγια του Χριστού (Ματθ. 19:9). Μάλιστα η **Καθολική παράδοση απαγορεύει** και αυτό ακόμα το διαζύγιο. **Η Ορθόδοξη Εκκλησία** μέχρι τον 8ο αιώνα απαγόρευε εντελώς τον δεύτερο γάμο, και επέτρεπε το διαζύγιο μόνο σε περίπτωση μοιχείας. Για λόγους σκοπιμότητας, επειδή ένας Βυζαντινός αυτοκράτορας (ο Λέων ο Σοφός) ήθελε να ξαναπαντρευτεί και πίεζε την Εκκλησία, αυτή επέτρεψε τον δεύτερο και τρίτο γάμο, θεωρώντας τους όμως μία μεγάλη πνευματική πτώση (είναι χαρακτηριστικό ότι στη τελετή του δεύτερου γάμου ψάλλονται και τροπάρια κηδείας!). **Η Αγγλικανική Εκκλησία** κι αυτή για λόγους σκοπιμότητας (για να ξαναπαντρευτεί ο Ερρίκος ο Η΄) επέτρεψε τον δεύτερο γάμο, τον 16ο αιώνα. Την ίδια πορεία ακολούθησαν και άλλες Διαμαρτυρόμενες εκκλησίες (Λουθηρανική, Πρεσβυτερική, κλπ) για να μη δυσαρεστούν τους πιστούς τους και την κοινωνία γενικότερα.

Η στάση αυτή όμως που δεν βασίζεται στην ορθή κατανόηση του γράμματος και του πνεύματος της Αγίας Γραφής, αλλά στην επιείκεια και ανεκτικότητα της αδυναμίας του ανθρώπου, προσπαθεί να ευχαριστήσει τους ανθρώπους, πράγμα αντίθετο με τον Λόγο του Θεού. **Από την άλλη η αυστηρή και άκαμπτη στάση των εκκλησιών (Ορθόδοξη, Καθολική, συντηρητικές Διαμαρτυρόμενες) που αποτρέπουν ή και απαγορεύουν τον δεύτερο γάμο, καταντάει σκληρή και απάνθρωπη, καταστρέφοντας τις ζωές πολλών ανθρώπων απαγορεύοντάς τους να ξαναπαντρευτούν, ακόμα και όταν αυτοί δεν ήταν ένοχοι, αλλά ο σύζυγός τους διέπραξε τη μοιχεία και άρα διέλυσε τον γάμο.** Ποιά είναι η αλήθεια μέσα στη μεγάλη αυτή σύγχυση σχετικά με το τι εννοούσε ο Ιησούς όταν έλεγε ότι «όποιος χωρίσει τη γυναίκα του ... και νυμφεύεται άλλη, διαπράττει μοιχεία» (Ματθ. 19:9).

Πολλά ερωτηματικά γεννιούνται στην πράξη, ερωτηματικά που μας κάνουν να διερωτιόμαστε για τη ρίζα του προβλήματος.

- Είναι δυνατόν το Ευαγγέλιο να είναι τόσο σκληρό ώστε να καταντάει απάνθρωπο και άδικο, τιμωρώντας όχι μόνο τον ένοχο σύζυγο αλλά και τον αθώο, με το να στερήσει έναν δεύτερο ευλογημένο και ευτυχισμένο γάμο; Μήπως οι Χριστιανοί εφαρμόζουν μία κατά γράμμα ερμηνεία των λόγων του Ιησού, χωρίς να καταλαβαίνουν το πνεύμα Του, κάνοντας έτσι πραγματικότητα έναν άλλο λόγο του απ. Παύλου, πως «το γράμμα σκοτώνει, ενώ το πνεύμα δίνει ζωή»;
- Είναι δυνατόν ο Ιησούς να αντέφασκε με την Παλαιά Διαθήκη η οποία, όπως είναι πολύ γνωστό, επιτρέπει και το διαζύγιο και τον δεύτερο γάμο;

Εμείς στην εργασία αυτή θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μία όσο το δυνατό πληρέστερη ερμηνεία της Κ. Διαθήκης στο ζήτημα. Και για να είναι πλήρης και αντικειμενική η ερμηνεία στο ζήτημα αυτό, όπως και κάθε ζήτημα ερμηνείας της Κ. Διαθήκης, θα πρέπει να βασίζεται σε τρεις αντικειμενικές βάσεις:

- 1) **Την Παλαιά Διαθήκη**, που είναι ο γραπτός Νόμος του Θεού που δόθηκε στον Μωυσή και εφάρμοσαν όλοι οι Δίκαιοι και Προφήτες,
- 2) **Την προφορική παράδοση και ερμηνεία**/εφαρμογή των Ιουδαίων ραββίνων που αναπτύχθηκε μετά την επιστροφή από τη Βαβυλώνα και επικρατούσε την εποχή του Χριστού, και το αντίστοιχο Ιουδαϊκό κοινωνικό υπόβαθρο της εποχής του Ιησού και των Αποστόλων (1ος αιώνας μ.Χ.)
- 3) **Την εβραϊκή/αραμαϊκή γλώσσα** την οποία μιλούσε ο Ιησούς Χριστός.

Έτσι, πρώτα θα δούμε τι λέει ο Νόμος και οι Προφήτες, μετά θα αναφέρουμε πώς αυτά είχαν τροποποιηθεί από την προφορική ραβινική παράδοση την εποχή του Χριστού, και τέλος θα δώσουμε την ορθή μετάφραση των εβραϊκών λόγων του Χριστού στην ελληνική γλώσσα, διασαφηνίζοντας οριστικά τα εδάφια των Ευαγγελίων που παίρνουν ένα τελείως διαφορετικό νόημα στην αρχική γλώσσα που ειπώθηκαν.

Κλείνοντας ιστορικά το ζήτημα αυτό θα δούμε γιατί η Εκκλησία, εκτός από τη **ΛΑΘΑΣΜΕΝΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ** των εδαφίων των Ευαγγελίων, είχε **ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΘΕΣΗ** απέναντι στο **δεύτερο γάμο και έφτασε στην απαγόρευσή του**. Ξεκαθαρίζοντας όλα αυτά, όχι μόνο θα λάμψει μέσα μας η αλήθεια σχετικά με το ζήτημα αυτό, αλλά θα καταλάβουμε ταυτόχρονα πώς πρέπει να διακρίνουμε και να αντιμετωπίζουμε παρόμοιες καταστάσεις σήμερα, όχι σαν τυφλοί εφαρμοστές του γράμματος της Βίβλου, αλλά σαν σοφοί ποιμένες και σύμβουλοι, καθοδηγούμενοι όχι από την κοινή γνώμη ή ανθρωπίνες φιλοσοφίες, αλλά από την Αλήθεια του Θεού.

Ο Νόμος και οι Προφήτες για το διαζύγιο

Κατ' αρχήν από τη Γένεση (κεφ. 1,2) βλέπουμε τη δημιουργία των πρωτόπλαστων Αδάμ και Εύας, με την οποία ο Αδάμ εγκαινίασε τον ισόβιο δεσμό άνδρα-γυναίκας, λέγοντας προφητικά, *«γι' αυτήν θα εγκαταλείψει ο άνδρας τον πατέρα και τη μητέρα του και θα γίνουν οι δύο σάρκα μία (ένας άνθρωπος)»*. Ο Θεός τους ένωσε σαν ζευγάρι και τους ευλόγησε: αυτό ήταν ο πρώτος γάμος και ο ορισμός του σκοπού του γάμου: η σωματική και ψυχική ένωση του άνδρα με τη γυναίκα, που έτσι θα λειτουργούν ως ένας άνθρωπος, και η δημιουργία νέων απογόνων. Με την παρακοή και πτώση των πρωτοπλάστων ήρθε και ο χωρισμός μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας, γιατί ο εγωισμός και οι απαιτήσεις δυσκόλευαν πολύ την ενότητα. Όσο πιο πολύ αύξανε ο εγωισμός και οι απαιτήσεις τόσο πιο πολύ οδηγούνταν τα ζευγάρια στο διαζύγιο ή άλλα αναγκαία κακά όπως η πολυγαμία, η παλλακεία με δούλες κλπ. Το διαζύγιο, λοιπόν, ήταν θεσμοθετημένο στις νομοθεσίες λαών πριν τους Ισραηλίτες. Ο Θεός όταν έδωσε το Νόμο στον Μωυσή, **θεσμοθέτησε και Αυτός το διαζύγιο, ως αναγκαίο κακό**, όπως έκανε και με τη δουλεία, την πολυγαμία, τον πόλεμο, και άλλες κακές καταστάσεις, που αναπόφευκτα είχαν αναπτυχθεί στον πεσμένο αμαρτωλό κόσμο στον οποίο ζούσαν και οι Ισραηλίτες.

Η σχετική εντολή του Νόμου λέει: *«Όταν κάποιος πάρει μια γυναίκα και νυμφευθεί μαζί της, και συμβεί να μη βρει χάρη στα μάτια του, επειδή βρήκε σ' αυτήν άσχημο πράγμα, τότε ας γράψει σ' αυτήν ένα γράμμα διαζυγίου και ας το δώσει στο χέρι της, και ας τη διώξει από το σπίτι του, κι αφού αναχωρήσει από το σπίτι του, μπορεί να πάει και να συζευχθεί με άλλον άνδρα»*. (Δευτ. 24:1-2) Η κατάσταση γάμου για την οποία μιλάει αυτή η εντολή είναι όπως φαίνεται από την περιγραφή η αρχική κατάσταση, λίγο καιρό μετά τον γάμο, όταν ο άνδρας αρχίζει να γνωρίζει τη γυναίκα του από κάθε άποψη, μιας και πριν από τον γάμο δεν γνωρίζει τίποτα γι' αυτήν. Μπορεί να μας εκπλήσσει αυτό, αλλά πρέπει να θυμηθούμε πως στις κοινωνίες της αρχαιότητας, και όχι μόνο, δεν υπήρχε γνωριμία πριν από το γάμο. Ο αρραβώνας ήταν μία συμφωνία μεταξύ των γονέων που αποφάσιζαν έπειτα από το προξενικό για το ποια γυναίκα θα παντρευτεί ο γιος τους (ή αντίστοιχα ποιον άνδρα η κόρη τους) και οι αρραβωνιασμέ-

νοι περίμεναν λίγο καιρό μέχρι να ολοκληρωθούν οι ετοιμασίες του γάμου και του σπιτιού που θα έμεναν, χωρίς να βλέπουν ο ένας τον άλλον. Από τη ημέρα του γάμου άρχιζαν να βλέπονται, να μιλάνε, να γνωρίζονται και να αναπτύσσουν συναισθήματα μεταξύ τους. Όσο κι αν μας φαίνεται παράξενο, αυτή ήταν η πραγματικότητα, που ισχύει ακόμα και σήμερα σε πολλές παραδοσιακές κοινωνίες (όχι μόνο στις Μουσουλμανικές, αλλά και σε ειδωλολατρικές όπως στην Ινδία, Ασία κλπ), και ακόμη και μέχρι και πριν λίγες δεκαετίες στα χωριά της Ελλάδας (ή προπολεμικά και στις μεγάλες πόλεις). Οι παππούδες μας και οι γιαγιάδες μας αρραβωνιάζονταν από τους γονείς τους μετά από συνοικέσιο (προζενιό) και μέχρις ότου παντρευτούν όχι μόνο δεν επιτρεπόταν να βγουν μαζί έξω, αλλά ούτε και επισκέπτονταν ο ένας τον άλλο στα σπίτια των γονιών τους. Στην επόμενη γενιά, των γονέων μας, μεταπολεμικά, άρχισε να επιτρέπεται οι αρραβωνιασμένοι να μιλάνε, να κάνουν παρέα, να βγαίνουν μαζί κλπ.

Αυτά τα αναφέρουμε γιατί πρέπει να συνειδητοποιήσουμε τις πραγματικότητες στις οποίες αναφέρεται η εντολή του διαζυγίου. Ήταν πολύ δύσκολο να παντρευτείς με κάποιον που δεν γνωρίζεις τίποτα γι' αυτόν παρά μόνον όσα καλά λόγια σου έχουν πει (συνήθως υπερβολικοί έπαινοι), προκειμένου να δεχτείς τον γάμο αυτόν. Αν μετά τον γάμο ανακάλυπτε ο άνδρας μία γυναίκα με πολύ κακό χαρακτήρα ή αντίστροφα, η γυναίκα έναν άνδρα με πολύ κακό χαρακτήρα, **τι έπρεπε να γίνει;** Όποιος αποφάσιζε να υπομείνει, να ακολουθήσει ένα δρόμο θυσίας έκανε πολύ καλά, αλλά όποιος δεν μπορούσε και ήθελε να χωρίσει θα έπρεπε να θεωρείται ότι είναι σε μεγάλη αμαρτία; **Όχι, ο Θεός ως Πατέρας που καταλαβαίνει τις καρδιές των ανθρώπων δεν θα μπορούσε τότε – αλλά ούτε και τώρα – να θεωρήσει έναν τέτοιο χωρισμό ως αμαρτία και να τον καταδικάσει.** Φυσικά, εκτός από τον κακό χαρακτήρα που ανακαλύπτεται μετά τον γάμο, υπάρχει και η άλλη περίπτωση διαζυγίου, η περίπτωση του κακού άνδρα που δεν βλέπει τις μεγάλες εγωιστικές απαιτήσεις και επιθυμίες να εκπληρώνονται με τη γυναίκα που του έδωσαν να νυμφευτεί. Αυτός ο άνδρας με σκληρή καρδιά χώριζε τη γυναίκα του, γνωρίζοντας την πολύ δύσκολη θέση που θα βρισκόταν εκείνη την εποχή (κοινωνική περιφρόνηση, οικονομική δυσκολία, αδυνατότητα νέου συζύγου). Αν ο άνδρας ήταν πολύ νεαρός (επειδή συνήθως οι γάμοι γίνονταν σε νεαρή ηλικία) και κάτω από την εξουσία των γονέων του, καταλάβαινε ότι του ήταν πολύ δύσκολο να χωρίσει αμέσως, και έτσι περίμενε να περάσουν αρκετά χρόνια, ώστε να γίνει αυτοδύναμος και να συναντήσει κάποια άλλη καλύτερη γυναίκα, και μετά χώριζε τη σύζυγό του. [1] Αυτή είναι μία περίπτωση σκληροκαρδίας του άνδρα που χωρίζει τη γυναίκα του, για τον οποίο λόγο ο Θεός επέτρεψε το διαζύγιο, όπως λέει και ο Ιησούς. Μία άλλη περίπτωση σκληροκαρδίας για την οποία η Εβραϊκή παράδοση μας δίνει παραδείγματα είναι του κακού άνδρα που βρίζει και χτυπάει τη γυναίκα του, που απειλείται η ζωή της και η σωματική και ψυχική της ακεραιότητα. Εκεί το Ταλμούδ λέει πως το διαζύγιο όχι απλά επιτρέπεται αλλά και επιβάλλεται, κι αυτό μας λέει και η λογική και η δικαιοσύνη – μόνο που πολλοί Χριστιανοί και Εκκλησίες είναι τυφλωμένοι από το γράμμα των Ευαγγελίων, κι αυτό λάθος μεταφρασμένο όπως θα δούμε, και αρνούνται το διαζύγιο ακόμα και σε τέτοιες περιπτώσεις σκληροκαρδίας.

Επίσης πρέπει να προσέξουμε πως η εντολή ισχύει μόνο για άνδρα που χωρίζει τη γυναίκα του και όχι αντίστροφα, γιατί η γυναίκα δεν είχε δικαίωμα να χωρίσει. Αργότερα, μετά τη Βαβυλώνια αιχμαλωσία, γύρω στον 5ο αι. π.Χ., οι Ραβίνοι θεσμοθέτησαν διαζύγιο και για τη γυναίκα με έναν έμμεσο τρόπο, δηλ. η γυναίκα που υπέφερε από τον άνδρα της το ανάφερε στους τοπικούς κριτές (δικαστές) και εκείνοι υποχρέωναν τον άνδρα να της δώσει διαζύγιο. Ίσως αυτό το δικαίωμα να ζητάει διαζύγιο και η γυναίκα, που θεσμοθέτησαν οι Ραβίνοι (και καταγράφηκε αργότερα στο Ταλμούδ), να ήταν μία πρακτική που υπήρχε και την εποχή των Προφητών, ίσως ακόμα και από την εποχή του Μωυσή, μιας και όπως επανειλημμένα τονίζουν οι Ραβίνοι αυτά που εκείνοι κατέγραψαν στο Ταλμούδ (ίσως όχι όλα, αλλά οι βασικότεροι κανόνες) ήταν πρακτικές των ιερέων και προφητών από την εποχή του Μωυσή, που υπήρχαν προφορικά, αλλά ποτέ δεν είχαν καταγραφεί.

Τέλος πρέπει να αναφέρουμε εδώ κάτι που είναι σχετικό με το διαζύγιο, αλλά αγνοημένο και παρεξηγημένο: ο άνδρας που χώρισε τη γυναίκα του έπρεπε να της δώσει μαζί και την προίκα της. Η προίκα και ως ανθρώπινη παράδοση (Γεν. 34:12) και ως εντολή του Θεού (Εξοδ. 22:16-17) ήταν τα περιουσιακά στοιχεία που ο πατέρας της γυναίκας της έδινε όταν παντρευόταν, όχι ως δώρο στον άνδρα, όπως λανθασμένα εφαρμόζεται σε άλλες κοινωνίες (π.χ. ελληνική), αλλά ως δική της ιδιοκτησία για περίπτωση που έμενε μόνη λόγω διαζυγίου (αντίθετα ήταν μια καλή συνήθεια, όχι όμως εντολή του Θεού, ο

γαμπρός και ο πατέρας του να κάνουν δώρα στη νύφη). Η προίκα έπρεπε να γράφεται στο συμβόλαιο του γάμου και να την παίρνει μαζί της η γυναίκα σε περίπτωση διαζυγίου, για να μπορέσει να ζήσει με αυτήν: παρέμενε δηλ. πάντα περιουσία της γυναίκας και αποτελούσε την οικονομική της εξασφάλιση σε περίπτωση που ο άνδρας την χώριζε. Αυτή είναι μία πολύ χρήσιμη εντολή και για εμάς σήμερα: ο άνδρας που παίρνει προίκα ένα σπίτι ή χρήματα ή κάποιο περιουσιακό στοιχείο, είναι υποχρεωμένος να τα δώσει πίσω στη γυναίκα του όταν χωρίζει, και για να επιβιώσει οικονομικά αν αυτή δεν εργάζεται και γιατί δεν είναι δικά του αλλά δικά της. Είναι αδικία κάποιος άνδρας να καταχράται την προίκα και μετά να χωρίζει τη γυναίκα του, που πολλές φορές δεν εργάζεται ή δεν είναι σε θέση λόγω ηλικίας να εργαστεί και έτσι δεν μπορεί να επιβιώσει.

Αν και ο Θεός λοιπόν επέτρεψε το διαζύγιο, αυτό κατά κανένα τρόπο δεν εξέφραζε την καρδιά Του, αλλά επιτράπηκε λόγω της σκληροκαρδίας των ανθρώπων, ιδιαίτερα των ανδρών. Το αρχικό ιδεώδες της δημιουργίας του Ουράνιου Πατέρα όμως πάντοτε παρέμενε, ο γάμος ως ισόβιος δεσμός άνδρα-γυναίκας, και γι' αυτό ο Θεός λυπόταν όταν ένας άνδρας χώριζε, απέβαλλε τη γυναίκα του, όπως λέει μέσω του προφήτη Μαλαχία:

«Κάνετε ακόμα και τούτο, σκεπάζετε το θυσιαστήριο του Κυρίου με δάκρυα, με κλάμα και με στεναγμούς, γι' αυτό δεν αποβλέπει πλέον στην προσφορά και δεν τη δέχεται με ευαρέστηση από το χέρι σας. Και λέτε: Γιατί; Επειδή, ο Κύριος στάθηκε μάρτυρας ανάμεσα σε σένα και στη γυναίκα της νιότης σου προς την οποία εσύ φέρθηκες δόλια ενώ αυτή είναι η σύζυγός σου και η γυναίκα της συνθήκης σου. ... Γι' αυτό προσέχετε στο πνεύμα σας, κι ας μη φέρεται κανένας άπιστα προς τη γυναίκα της νιότης του. Επειδή ο Κύριος, **ο Θεός του Ισραήλ, λέει ότι μισεί αυτόν που την αποβάλλει** κι αυτόν που σκεπάζει τη βία με το ένδυμά του, λέει ο Κύριος των Δυνάμεων. Γι' αυτό προσέχετε στο πνεύμα σας και μη φέρεστε δόλια.» (Μαλαχίας 2:13-21)

Αυτά τα εδάφια εκφράζουν το πνεύμα του Θεού, την καρδιά του Θεού, το πώς ο Θεός σκέφτεται και αισθάνεται για το διαζύγιο, και ιδιαίτερα για την χωρισμένη γυναίκα που τότε βρισκόταν σε ιδιαίτερα απροστάτευτη και δυσμενή θέση. Πολλές φορές Χριστιανοί δάσκαλοι και κήρυκες έχουν κηρύξει για τη σκληρότητα του Νόμου, ακόμα και του Θεού στην Π. Διαθήκη, παραλείποντας από άγνοια ή σκοπιμότητα, τέτοια εδάφια που δείχνουν την αγάπη και τον πόνο του Γιαχβέ Θεού για τη γυναίκα που έχει αποβληθεί από τον άνδρα της. Μάλιστα σε εδάφια όπως το Ησαΐας 54:6 και Μιχαΐας 4:7, ο Θεός συμβολικά νυμφεύεται ξανά και αποκαθιστά την αποβλημένη γυναίκα. Και όπως θα δούμε παρακάτω, στην περίπτωση του δεύτερου γάμου, αυτό αποτελεί και μια προτροπή και για εμάς σήμερα.

Η ραβινική παράδοση και το διαζύγιο

Όπως προαναφέραμε οι Ραβίνοι έκαναν ένα πολύ θετικό βήμα σχετικά με το διαζύγιο, θεσμοθετώντας το διαζύγιο και για τη γυναίκα με έναν έμμεσο τρόπο. Η γυναίκα πήγαινε στους κριτές του τόπου της (τοπικό δικαστήριο) και ζητούσε να υποχρεώσουν τον άνδρα της να της δώσει έγγραφο διαζυγίου, είτε γιατί την παραμελούσε είτε γιατί της φερόταν άσχημα, βάνουσα, κλπ. Κάτι τέτοιο μπορεί να γινόταν και από την εποχή του Μωυσή, αλλά οι Ραβίνοι (μετά τη Βαβυλώνια αιχμαλωσία), ως διάδοχοι του Μωυσή[2] προχώρησαν ένα βήμα παραπέρα, θεσμοθετώντας αυτό το δικαίωμα της γυναίκας. Αυτές οι νομοθετικές διατάξεις των Ραβίνων υπήρχαν σε προφορική μορφή την εποχή του Χριστού, και καταγράφηκαν αργότερα, στη Μισνά και το Ταλμουδ, περί τα τέλη του 2ου αιώνα μ.Χ. Πρέπει να τονίσουμε ότι αυτό που έκανε ο ραβινικός Ιουδαϊσμός είναι κάτι πρωτοποριακό για τον αρχαίο (και μετέπειτα τον μεσαιωνικό) κόσμο που δεν αναγνώριζε τέτοιο δικαίωμα στη γυναίκα. Αυτό το λέμε, για να δείξουμε ότι αφενός η ραβινική παράδοση των Φαρισαίων δεν ήταν πάντα σκληρή ή λανθασμένη, όπως εμείς ως Χριστιανοί έχουμε συνηθίσει να πιστεύουμε, αλλά είχε και πολλά καλά πράγματα, και αφετέρου ότι ο Ιησούς Χριστός αναγνώριζε τη νομοθετική τους εξουσία (σύμφωνα με το εδάφιο που αναφέραμε λίγο πριν) διότι στα λόγια που λέει για το διαζύγιο (Μάρκος 2:12) μιλάει όχι μόνο για άνδρα που χωρίζει τη γυναίκα του, αλλά και για γυναίκα που χωρίζει τον άνδρα της.

Ο Ιησούς Χριστός αναγνώριζε τη νομοθετική εξουσία και γενικά και ειδικά στο θέμα αυτό, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι αναγνώριζε ως θεόπνευστες ή σωστές όλες τις αποφάσεις και κανόνες που αυτοί έθεταν, και μάλιστα στα Ευαγγέλια διαβάζουμε πως πολλές από αυτές τις θεωρούσε υποκριτικές και υπερβολικές.

Η κατάσταση του σκληρόκαρδου συζύγου που στηλιτεύεται στον προφήτη Μαλαχία, του άνδρα που μετά από πολλά χρόνια γάμου χωρίζει τη γυναίκα του, για να παντρευτεί κάποια άλλη, συνήθως νεώτερη και ωραιότερη, συνεχιζόταν και στις μέρες του Χριστού, και μάλιστα όχι μόνον από κοσμικούς Ιουδαίους αλλά και από θεωρούμενους θρησκευόμενους. Στους Φαρισαίους που ήταν η μεγαλύτερη θρησκευτική κίνηση την εποχή του Χριστού, υπήρχαν διάφορες ραβινικές ομάδες (ομάδες που είχαν σαν αρχηγό/δάσκαλο κάποιο ραβίνο) οι οποίες μερικές φορές διέφεραν μεταξύ τους στην ερμηνεία και την εφαρμογή των εντολών.

Για τις αιτίες διαζυγίου υπήρχε διαφωνία μεταξύ των ραβίνων και των μαθητών τους, και έτσι οι μαθητές του Χριστού τον πλησίασαν και τον ρώτησαν αν επιτρέπεται ο άνδρας να χωρίζει τη γυναίκα του για οποιοδήποτε λόγο. Έτσι, η μία μεγάλη σχολή, του Χιλλέλ[3], πίστευε πως ένας άνδρας μπορεί να χωρίζει τη γυναίκα του για οποιοδήποτε λόγο του άρεσε, ακόμη κι αν δεν μαγείρευε καλά! Ερμήνευε την εντολή του Δευτερον. 24:1-2 «...αν ο άνδρας βρει άσχημο πράγμα στη γυναίκα ...», λέγοντας πως ο όρος «άσχημο» αναφέρεται σε κάθε τι που φαίνεται άσχημο στα μάτια του άνδρα. Αυτή βέβαια η κατά γράμμα εξήγηση είχε συμφεροντολογικά κίνητρα, να δώσει στους άνδρες ανεξέλεγκτο δικαίωμα να χωρίζουν κατά βούληση. Η άλλη μεγάλη σχολή του Σαμμαΐ, πίστευε αυτό που είπε και ο Ιησούς Χριστός λίγο αργότερα, δηλ. ότι ο άνδρας επιτρέπεται να χωρίζει τη γυναίκα του μόνο για τον λόγο ότι είχε διαπράξει πορνεία πριν το γάμο (δεν ήταν δηλ. παρθένα), προκειμένου να παντρευτεί κάποια άλλη που θα ήταν παρθένα.

Η άποψη της σχολής του Χιλλέλ, την οποία ακολουθούσαν και οι συγκεκριμένοι Φαρισαίοι που ρώτησαν τον Ιησού, ήταν λανθασμένη ακόμη και σαν ερμηνεία του γράμματος του Δευτ. 24:1-2, επειδή αυτό ξεκάθαρα αναφέρεται στην αρχή του γάμου, σε ένα νιόπαντρο άνδρα που αρχίζει να γνωρίζει τη γυναίκα του και ανακαλύπτει άσχημα πράγματα σ' αυτήν. Δεν καλύπτει την περίπτωση ανδρών που μετά από πολλά χρόνια γάμου έχουν βαρεθεί τη γυναίκα τους και θέλουν να βρουν (ή έχουν ήδη βρει) κάποια ομορφότερη, νεότερη (ή κατά κάποιο τρόπο καλύτερη) και γι' αυτό χωρίζουν τη γυναίκα τους, για να παντρευτούν την άλλη – αυτή είναι η περίπτωση που αναφέρεται στον Μαλαχία 2:13-21, και προέρχεται από τη σκληροκαρδία των ανδρών.

Ανάλυση των λόγων του Ιησού Χριστού

Έχοντας αυτό το τριπλό υπόβαθρο κατά νου, -- της Π. Διαθήκης, της ραβινικής παράδοσης και της Ιουδαϊκής κοινωνίας στην οποία ζούσε ο Ιησούς και οι μαθητές του -- ερχόμαστε τώρα να αναλύσουμε τα λόγια Του και να καταλάβουμε τι ακριβώς έλεγε:

“Και τότε προσήλθαν σ’ αυτόν Φαρισαίοι, για να τον πειράζουν, και έλεγαν: « Άραγε επιτρέπεται σ’ έναν άνθρωπο να χωρίσει τη γυναίκα του για κάθε αιτία;» Εκείνος αποκρίθηκε και είπε: «Δε διαβάσατε ότι ο Κτίστης από την αρχή αρσενικό και θηλυκό τους έκανε; Και είπε: Γι’ αυτό θα εγκαταλείψει ο άνθρωπος τον πατέρα του και τη μητέρα του και θα κολληθεί στη γυναίκα του, και θα είναι οι δύο μία σάρκα. Ωστε δεν είναι πια δύο, αλλά μία σάρκα. Αυτό λοιπόν που ο Θεός συνέζευξε ο άνθρωπος ας μην το χωρίζει». Του λένε: «Γιατί τότε ο Μωσής έδωσε εντολή να δώσει έγγραφο διαζυγίου και να τη χωρίσει;» Τους απαντά: «Ο Μωσής για τη σκληροκαρδία σας επέτρεψε σ’ εσάς να χωρίσετε τις γυναίκες σας, από την αρχή όμως δεν έχει γίνει έτσι. Σας λέω μάλιστα ότι όποιος χωρίσει τη γυναίκα του, όχι για πορνεία, και νυμφευτεί άλλη, μοιχεύεται.» (Ματθ.19:3-8)

“Και προσήλθαν Φαρισαίοι και τον επερωτούσαν αν επιτρέπεται σ’ έναν άντρα τη γυναίκα του να χωρίσει, για να τον δοκιμάζουν. Εκείνος αποκρίθηκε και τους είπε: «Τι σας έδωσε εντολή ο Μωσής;» Εκείνοι είπαν: «Επέτρεψε ο Μωσής να γράψει κανείς έγγραφο διαζυγίου και να χωρίσει».

Ο Ιησούς όμως τους είπε: «Για τη σκληροκαρδία σας έγραψε σ' εσάς αυτήν την εντολή. Αλλά από την αρχή της κτίσης αρσενικό και θηλυκό τους έκανε. Γι' αυτό θα εγκαταλείψει ο άνθρωπος τον πατέρα του και τη μητέρα του και θα προσκολληθεί στη γυναίκα του, και θα είναι οι δύο μία σάρκα. Όστε δεν είναι πια δύο, αλλά μία σάρκα. Αυτό λοιπόν που ο Θεός συνέζευξε ο άνθρωπος ας μην το χωρίζει». Και στην οικία πάλι οι μαθητές τον επερωτούσαν γι' αυτό. Και τους λέει: «Όποιος χωρίσει τη γυναίκα του και παντρευτεί άλλη μοιχεύεται εναντίον της. Και αν αυτή χωρίσει τον άντρα της και παντρευτεί άλλον, μοιχεύεται.» (Μαρκ. 10:2-12)

«Ειπώθηκε επίσης: Όποιος χωρίσει τη γυναίκα του ας της δώσει έγγραφο διαζυγίου. Εγώ όμως σας λέω ότι καθένας που χωρίζει τη γυναίκα του εκτός από λόγο πορνείας την κάνει να μοιχευτεί. Και όποιος παντρευτεί χωρισμένη μοιχεύεται». (Ματθ. 5:31-32)

Κάποιοι Φαρισαίοι πλησίασαν τον Κύριό μας και θέλησαν να μάθουν ποια είναι η άποψή του για τις αιτίες διαζυγίου και τη δυνατότητα δεύτερου γάμου. Το κείμενο λέει ότι θέλησαν με αυτόν τον τρόπο να τον πειράξουν, δηλ. να τον δοκιμάσουν. Να τον δοκιμάσουν ως προς τι; Ως προς την πιστότητά του στον Μωσαϊκό Νόμο, εννοώντας βέβαια την τυφλή εφαρμογή του γράμματος του Νόμου. Ο Ιησούς από την αρχή της δημόσιας διδασκαλίας του κήρυξε όχι αντίθετα από τον Νόμο («Μη νομίζετε ότι ήρθα να καταλύσω το Νόμο ή τους Προφήτες, αλλά να συμπληρώσω αυτούς»), αλλά αντίθετα από το γράμμα του Νόμου. Δηλ. ο Ιησούς κήρυξε πρέπει να εφαρμόζουμε τις εντολές του Νόμου, αφού έχουμε κατανοήσει πρώτα το πνεύμα του Νόμου. Αυτό το βλέπουμε από την επί του Όρους Ομιλία του όπου λέει «ακούσατε ότι ειπώθηκε στους αρχαίους (γράμμα Νόμου), ... εγώ όμως σας λέω ... (πνεύμα Νόμου)». Αυτή η διαφορά ερμηνείας του Νόμου με βάση το γράμμα και με βάση το πνεύμα, δηλ. τις βαθύτερες πνευματικές αξίες που υπηρετούνται από κάθε εντολή του Νόμου, έγινε πολλές φορές αιτία προστριβής μεταξύ των Φαρισαίων και του Ιησού. Μία τέτοια περίπτωση ερμηνείας του Νόμου είναι και ο διάλογος αυτός Φαρισαίων-Ιησού για το διαζύγιο και το δεύτερο γάμο.

Ένα παράδειγμα του πνεύματος του Νόμου όπως το δίδασκε ο Ιησούς, και μάλιστα πολύ σχετικό με την περίπτωση του δεύτερου γάμου όπως θα δούμε στη συνέχεια, είναι αυτό που είπε για την εσωτερική μοιχεία, τη μοιχεία της καρδιάς: «**Ακούσατε ότι ειπώθηκε: Μη μοιχέψεις. Εγώ όμως σας λέω ότι καθένας που βλέπει γυναίκα, με σκοπό να επιθυμήσει αυτήν, ήδη μοίχεψε με αυτή μέσα στην καρδιά του**» (Ματθ. 5:27). Σύμφωνα με τον εξωτερικό τύπο, ένας άνδρας που επιθυμεί μέσα στην καρδιά του μία παντρεμένη γυναίκα δεν διαπράττει μοιχεία, αλλά σύμφωνα με το πνεύμα της εντολής ο άνθρωπος αυτός ήδη έχει μοιχεύσει μέσα στο μυαλό και την ψυχή του, άσχετα αν δεν το εξωτερικεύει. Οι άνθρωποι δεν μπορούν να δουν μέσα του, αλλά ο Θεός που ερευνά τις καρδιές γνωρίζει την αμαρτία που έχει διαπραχθεί στην καρδιά του ανθρώπου. Μπορεί οι άνθρωποι να μην καταδικάζουν ως μοιχό αυτόν που στην καρδιά του μόνο έχει διαπράξει την μοιχεία, ο Θεός όμως τον θεωρεί εξίσου ένοχο.

Οι στενόμυαλοι μελετητές των Γραφών τότε, όπως και στις επόμενες γενιές και σήμερα ακόμη, όχι μόνο δεν μπορούν να διακρίνουν το πνεύμα της Γραφής και μένουν κολλημένοι στο γράμμα, αλλά θεωρούν ως ανυπάκουους ή αιρετικούς όσους δασκάλους με σοφία διακρίνουν το πνεύμα κάθε λόγου της Γραφής, δηλ. το βαθύτερο κίνητρο που είχε ο Θεός όταν έδωσε την εντολή. Προσπαθώντας να εξηγήσει αυτό το κίνητρο του Θεού, ο Ιησούς αρχίζει με τη δημιουργία του άνδρα και της γυναίκας, και τον ιερό σκοπό του γάμου, λέγοντας ότι είναι η ένωση των δύο σε «σάρκα μία», δηλ. σε έναν άνθρωπο, και καταλήγοντας πως η ένωση του γάμου γίνεται από τον Θεό και γι' αυτό δεν θα πρέπει ο άνθρωπος να χωρίζει αυτό που ο Θεός ένωσε. Ακόμη και μετά από αυτό οι Φαρισαίοι και οι μαθητές, όμως, δεν μπορούν να καταλάβουν τι θέλει να τους διδάξει ο Ιησούς, και συνεχίζουν να ρωτάνε, «γιατί όμως ο Μωυσής (ο Νόμος που ο Θεός έδωσε στον Μωυσή) επιτρέπει το διαζύγιο και τον δεύτερο γάμο;». Και τότε τους απαντάει με τον περίφημο λόγο «για την σκληροκαρδία σας επέτρεψε ο Μωυσής να χωρίζετε, ενώ από την αρχή δεν ήταν αυτός ο σκοπός του Θεού».

«Για την σκληροκαρδία», λοιπόν, των ανθρώπων επιτράπηκε το διαζύγιο, αφού ο αρχικός σκοπός του γάμου είναι η τελική επίτευξη της ένωσης του άνδρα με τη γυναίκα. Όταν, όμως, όχι μόνο δεν υπάρχει ένωση αλλά ούτε καν ειρηνική συμβίωση, αλλά συνεχής σύγκρουση, μάχη και πόλεμος λόγω των σκληρών καρδιών και των δύο συζύγων ή ενός από τους δύο, τότε αναγκαστικά επιτρέπει ο Θεός (μέ-

σω του Νόμου που έδωσε στον Μωσή) το διαζύγιο. Αυτή η συγκατάβαση του Θεού γίνεται για την προστασία των συζύγων που υποφέρουν ψυχικά ή/και σωματικά, αλλά και ενδεχομένως των παιδιών. Το Ταλμούδ χαρακτηριστικά ανέφερε το παράδειγμα ενός άνδρα που χτυπάει και μισεί τη γυναίκα του, ότι αν δεν υπήρχε το διαζύγιο μπορεί και να τη σκότωνε, ενώ με το διαζύγιο παύει να κινδυνεύει και να υποφέρει η γυναίκα. Άρα αυτό που ήθελε να τους μάθει ο Ιησούς ήταν να διακρίνουν ποιο ήταν το κίνητρο του Μωσαϊκού Νόμου: η προστασία των συζύγων που υποφέρουν ή κινδυνεύουν από τον σκληρόκαρδο σύζυγό τους. Γνωρίζουμε πως πολλοί άνδρες εκείνη την εποχή – και σε όλες τις εποχές και σε όλες τις κοινωνίες – εκμεταλλεύονταν τις γυναίκες τους φερόμενοι σε αυτές ως δούλες, ως αυταρχικοί αφέντες τους, και δεν είχαν ιδέα πως ο σκοπός του γάμου είναι η ένωσή τους με τη γυναίκα (όπως και οι περισσότεροι σήμερα δεν έχουν ιδέα περί αυτού, αλλά αυτό που περιμένουν από τον γάμο είναι να ικανοποιηθούν οι πάσης φύσεως ανάγκες και επιθυμίες τους).

Οι άνθρωποι που ρώταγαν τον Ιησού δεν ήταν μόνον οι Φαρισαίοι και οι μαθητές Του, δηλ. κάποιοι Ιουδαίοι της εποχής του. Είναι οι άνθρωποι όλων των εποχών και όλων των εθνών που συνεχίζουν να ρωτάνε, **«επιτρέπεται να χωρίσω και να ξαναπαντρευτώ»;** Και η απάντηση του Μεγάλου Διδασκάλου Ιησού, και τότε και σήμερα, αρχίζει με το να καταλάβουμε τι είναι ο γάμος και ποιος ο σκοπός του. Επειδή αν δεν κατανοήσουμε ότι ο σκοπός του γάμου είναι η σωματική, ψυχική και πνευματική ένωση του άνδρα και της γυναίκας, τότε θα συνεχίσουμε να τον βλέπουμε μόνο ως την ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών μας, ως μέσο για να γίνει ευτυχισμένος ένας άνδρας στη ζωή του, ξέχωρα από τη γυναίκα του, και μία γυναίκα ευτυχισμένη ξέχωρα από τον άνδρα της. Το κίνητρο αυτών που ρώτησαν τότε και που ρωτούν σήμερα είναι η ατομική ευτυχία, η ατομική καλοπέραση, και όχι η ένωση με ένα άλλο πρόσωπο. Γι' αυτό και όταν ο άλλος σύζυγος δεν προσφέρει ευτυχία, αυτό που μας αρέσει, πρέπει να τον χωρίσουμε και να αναζητήσουμε κάποιον άλλο που θα μας το προσφέρει. Το μυαλό του ατομιστή άνδρα ή γυναίκας δεν πάει καν στην ένωση των δύο μέσα στο γάμο, παραμένει κολλημένο στην ικανοποίηση του εγώ. Όταν δεν ικανοποιείται το εγώ, τότε τι άλλο μένει παρά ο χωρισμός και η αναζήτηση ενός καινούργιου προσώπου; Ή μπορεί να έχει ήδη βρεθεί ο υποψήφιος σύζυγος, περίπτωση που θα αναλύσουμε παρακάτω.

Συνοψίζοντας αυτές τις παρατηρήσεις λέμε πως ο Ιησούς προσπάθησε όχι να αναιρέσει την εντολή του Μωσαϊκού θεόπνευστου Νόμου, αλλά να δείξει ποιο ήταν το κίνητρο του Θεού, η προστασία του συζύγου που υποφέρει από τον ατομισμό του άλλου, αναφέροντας όμως πρώτα ποιο ήταν το κίνητρο του Θεού για τον γάμο, η ένωση των δύο συζύγων από δύο άτομα σε ένα.

Θα συνεχίσουμε με τη δεύτερη απάντηση του Ιησού στο ερώτημα αν μπορεί ο άνδρας να χωρίζει για οποιοδήποτε λόγο: «όποιος χωρίζει τη γυναίκα του, εκτός λόγου **πορνείας** ...». Για να καταλάβουμε τι εννοεί εδώ, θα πρέπει να ανατρέξουμε στην Π. Διαθήκη να δούμε τι λέει αντίστοιχα: Μια κοπέλα που ο άνδρας της δεν την εύρισκε παρθένα, που είχε δηλ. διαπράξει πορνεία πριν τον γάμο της, έπρεπε να θανατωθεί (Δευτ. 22:13-21). Ας θυμηθούμε την περίπτωση του Ιωσήφ και της Μαρίας (Ματθ. 1:18-20), όπου ο Ιωσήφ, νομίζοντας ότι η μνηστή του είχε διαπράξει πορνεία και έτσι είχε μείνει έγκυος, θέλησε να την χωρίσει και να τη διώξει λαθραία. Γιατί; «Για να μην την εκθέσει δημόσια», λέει ο Ματθαίος, και όχι «για να μην θανατωθεί», όπως πρόβλεπε ο Μωσαϊκός Νόμος. Όπως γνωρίζουμε από την Ιουδαϊκή ιστορία και παράδοση της εποχής εκείνης, πολλές αυστηρές εντολές (όπως αυτή της θανάτωσης της αρραβωνιασμένης που βρισκόταν να μην είναι παρθένα) δεν εφαρμόζονταν – ενώ αντίθετα είχαν προστεθεί άλλες αυστηρές εντολές που δεν είχαν δοθεί στον Μωσή. Αυτός ήταν ο περίφημος “Προφορικός Νόμος” των ραβίνων, όπου άλλες εντολές είχαν αφαιρεθεί και άλλες είχαν προσθέσει – κι αυτό δεν ήταν πάντα κακό, όπως π.χ. το δικαίωμα που είχαν δώσει και στη γυναίκα να ζητάει διαζύγιο, ενώ ο Μωσαϊκός Νόμος επέτρεπε μόνο στον άνδρα. Έτσι, λοιπόν, ο Ιησούς μιλώντας εδώ για «πορνεία» αναφέρεται σ' αυτήν ακριβώς την περίπτωση, όπου ένας νιόπαντρος ανακάλυπτε ότι η νύφη δεν ήταν παρθένα και έπρεπε να τη χωρίσει. Αυτήν ακριβώς την περίπτωση χωρισμού/διαζυγίου επιτρέπει ο Ιησούς, όντας σύμφωνος και με τον Μωσαϊκό Νόμο και πιο πολύ με τον Προφορικό Νόμο του Ιουδαϊσμού (χωρισμός με θανάτωση, σύμφωνα με τον πρώτο, χωρισμός χωρίς θανάτωση σύμφωνα με τον δεύτερο).

**ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΑΜΟΣ:
ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
(Μέρος 2ο)**

Είναι απαραίτητη αυτή η διευκρίνιση, γιατί συνήθως νομίζουμε ότι ο Ιησούς μιλάει για μοιχεία, ενώ στο αρχαίο κείμενο του Ματθαίου υπάρχει η λέξη «πορνεία» και όχι «μοιχεία». Είναι γνωστό ότι η παντρεμένη γυναίκα που θα διέπραττε σεξουαλική σχέση, αφενός μια τέτοια σχέση θα χαρακτηριζόταν ως «μοιχεία», αφετέρου θα θανατωνόταν. Η θανάτωση για μοιχεία (όχι μόνον της γυναίκας αλλά και του μοιχού άνδρα) συνέχιζε την εποχή εκείνη όπως φαίνεται και από το Ευαγγέλιο του Λουκά, αλλά και είναι πολύ γνωστό από την Ιουδαϊκή Ιστορία καθώς και των περισσότερων λαών μέχρι πρόσφατα. Έτσι δε χρειαζόταν ο Ιησούς να αναφερθεί σε χωρισμό λόγω μοιχείας – ήταν αυτονόητο πως η μοιχαλίδα γυναίκα ή ο μοιχός άνδρας θα καταδικαζόταν σε θάνατο – δεν τίθεται λοιπόν θέμα διαζυγίου.

[1] Εδώ ίσως κάποιος σκεφτεί γιατί οι άνδρες που επιθυμούσαν να παντρευτούν μία άλλη γυναίκα δεν προχωρούσαν σε γάμο με αυτήν, χωρίς να χωρίσουν την πρώτη, εφόσον επιτρεπόταν η πολυγαμία. Η απάντηση θα ήταν αυτονόητη αν γνωρίζαμε το πως λειτουργούσαν οι κοινωνίες εκείνες (και όλες οι παραδοσιακές σήμερα που επιτρέπουν πολυγαμία, όπως οι Μουσουλμανικές, Ινδουϊστικές, Αφρικανικές, κλπ). Πολυγαμία δεν σημαίνει απλά το να έχει ένας άνδρας πολλές συζύγους, αλλά το να έχει και πολλές οικογένειες, γιατί ο γάμος πάντα συνεπάγεται οικογένεια, και μάλιστα πολύτεκνη. Έτσι οι πιο πολλοί άνδρες που δεν μπορούσαν παρά να φροντίζουν μία μόνο οικογένεια, έπρεπε να χωρίσουν την πρώτη τους γυναίκα προκειμένου να παντρευτούν μία άλλη, για να μην έχουν ευθύνες δύο οικογενειών.

[2] Όπως είπε ο Χριστός, «Πάνω στην (δικαστική / νομοθετική) καθέδρα του Μωυσή κάθισαν οι γραμματείς και οι Φαρισαίοι (ραβίνοι). Όλα, λοιπόν, όσα πουν σ' εσάς κάντε και τηρείτε, αλλά κατά τα έργα τους μην κάνετε» (Ματθ.23:3). Αυτό δηλώνει ότι όπως ο Μωυσής, οι ραβίνοι ήταν υπεύθυνοι για να ρυθμίζουν εντολές και να κρίνουν δικαστικά υποθέσεις.

[3] Ο Χιλλέλ, παππούς του επίσης μεγάλου ραβίνου Γαμαλιήλ, που αναφέρεται στην Καινή Διαθήκη ως μετριοπαθής και σοφός, έζησε και δίδαξε περί τα τέλη του 1ου αι. π.Χ. και τις αρχές του 1ου αι. μ.Χ. Η σχολή που ίδρυσε αρχικά ακολουθήθηκε από λίγους Φαρισαίους, αλλά μετά την καταστροφή του Ναού και τη διασπορά των Ιουδαίων, οι ερμηνείες και οι τάσεις του επικράτησαν μεταξύ των Φαρισαίων.

Και τώρα ερχόμαστε στο κεντρικό, καταληκτικό σημείο της απάντησης του Ιησού Χριστού, που είναι και το επίμαχο: **«Όποιος χωρίσει τη γυναίκα του και νυμφευτεί άλλη μοιχεύεται εναντίον της. Και αν αυτή χωρίσει τον άντρα της και παντρευτεί άλλον, μοιχεύεται».**

Πριν προχωρήσουμε στην ερμηνεία του λόγου αυτού είναι απαραίτητο να αναφέρουμε κάτι που αποτελεί κλειδί για την ορθή και ισορροπημένη κατανόηση του λόγου αυτού. Δεν χρειάζεται να αποδείξουμε το ιστορικά αναμφισβήτητο γεγονός ότι ο Ιησούς μιλούσε Αραμαϊκά και Εβραϊκά. Μάλιστα η επίσημη θρησκευτική γλώσσα ήταν η Εβραϊκή και όχι η Αραμαϊκή γλώσσα. Αυτό το έχουν αποδείξει πολλοί σύγχρονοι λόγιοι, ιστορικοί, κλπ, και είναι πολύ λογικό διότι αυτή ήταν η γλώσσα της Αγίας Γραφής (Π. Διαθήκης) την οποία διάβαζαν στις Συναγωγές, προσεύχονταν, και δίδασκαν οι Ραβίνοι τους μαθητές τους. Επίσης σε πολλά σημεία στις Πράξεις ο Παύλος μίλησε στον λαό, στο Συνέδριο, (και ο Ιησούς στον Παύλο στο όραμα της Δαμασκού) στην Εβραϊκή γλώσσα, και όχι Αραμαϊκή. **Η Αραμαϊκή ήταν ένα μίγμα Εβραϊκής και Συριακής, και ήταν καθομιλουμένη γλώσσα στη Γαλιλαία.** Φυσικά είχε πολλές ομοιότητες με την Εβραϊκή σε ρίζες λέξεων, προφορά, κλπ όχι μόνο γιατί είχε πολλά στοιχεία κατευθείαν από αυτήν, αλλά και γιατί η Συριακή, όπως και η Σαμαρειτική και άλλες Σημιτικές γλώσσες ήταν παρόμοιες, έχοντας τις ίδιες γλωσσικές ρίζες (ακόμη και η Αραβική έχει πολλές ομοιότητες με την Εβραϊκή στην προφορά). Ο Ιησούς λοιπόν πρέπει να δίδασκε τους μαθητές στην Εβραϊκή γλώσσα, και στην περίπτωση του διαλόγου αυτού με τους Φαρισαίους που ήταν ένθερμοι υποστηρικτές της μητρικής Εβραϊκής τους γλώσσας και όχι της Αραμαϊκής, σίγουρα απάντησε Εβραϊκά, αφού ανέφερε και εδάφια από τη Γένεση που πάντα διαβάζονταν στα Εβραϊκά.

Εκτός όμως της **προφορικής διατύπωσης**, υπάρχει και το ζήτημα της **γραπτής διατύπωσης** των λόγων του Χριστού. Οι αδαείς νομίζουν ότι όλα τα Ευαγγέλια γράφτηκαν στα Ελληνικά. Όμως υπάρχει η μαρτυρία πολλών Εκκλησιαστικών Πατέρων των πρώτων αιώνων, όπως του Ειρηναίου, του Ευσέβιου, και του Ιερώνυμου, για το ότι ο Ματθαίος έγραψε το Ευαγγέλιο του αρχικά στην Εβραϊκή γλώσσα και αργότερα άλλοι το μετέφρασαν στην Ελληνική. Ο Ιερώνυμος μάλιστα είχε διαβάσει αυτό το Ευαγγέλιο στα Εβραϊκά, όταν ήρθε σε επαφή με Ναζαρηνούς (Χριστιανούς Ιουδαίους). Όσον αφορά δε το κατά Μάρκον Ευαγγέλιο, η ανάλυση των ομιλιών και ο τρόπος σύνταξης της γλώσσας μαρτυρούν, σύμφωνα με ειδικούς γλωσσολόγους της αρχαίας Ελληνικής και Εβραϊκής, πως πρόκειται για μετάφραση από αρχικά γραμμένο κείμενο στα εβραϊκά. Άρα, τουλάχιστον, τα δύο χωρία του Ματθαίου (από το 5ο και από το 19ο κεφάλαιο) ήταν αρχικά γραμμένα στα εβραϊκά.

Οι σύγχρονοι λόγιοι που ασχολούνται με την Εβραϊκή γλώσσα μετατρέπουν τα αρχαία Ελληνικά των Ευαγγελίων σε εβραϊκά για να δουν πώς ακριβώς είπε αυτά τα λόγια ο Ιησούς και προκύπτει μία μικρή αλλά πολύ σημαντική διαφορά στην πρόταση «όποιος χωρίζει τη γυναίκα του **και** νυμφεύεται άλλη»: η λέξη «**και**» που στα εβραϊκά μεταφράζεται ως «**βε**» έχει και μία επιπλέον έννοια από τον συνδετικό σύνδεσμο «και». Έχει την έννοια της πρόθεσης «**ώστε**», «**για να**» (δημοτική), «**ίνα**» (αρχαία). Έτσι, η πρόταση του Ιησού παίρνει ένα άλλο, τελείως διαφορετικό νόημα: «**όποιος χωρίζει τη γυναίκα του **ώστε (για) να** νυμφευτεί άλλη, διαπράττει μοιχεία εναντίον της. Και αν η γυναίκα χωρίσει τον άνδρα της **ώστε (για) να** παντρευτεί άλλον, διαπράττει μοιχεία**».

Παραδείγματα τέτοιας χρήσης του «βε» (του εβραϊκού «και») που μεταφράζεται με την έννοια «ώστε να» μπορούμε να βρούμε και στα εδάφια Έξοδος. 7:16 «Άφησε τον λαό Μου (**βε**) **ώστε να** Με λατρεύσει στην έρημο» - Γεν. 14:23 «Δεν θα δεχτώ ούτε κλωστή ούτε κορδόνι υποδημάτων από σένα (**βε**) **ώστε να** μην πεις, Εγώ πλούτισα τον Αβραάμ» - Γεν. 42:18 «Κάνετε αυτά (**βε**) **ώστε να** ζήσετε». Οι μεταφραστές αποδίδουν σε αυτά τα εδάφια, τον σύνδεσμο «βε» ως «και», αλλά και ως «ώστε να».

Επίσης από τη ραβινική φιλολογία υπάρχει ανάλογο γλωσσικό παράδειγμα χρήσης του βε/και με την έννοια «ώστε», και μάλιστα αναφέρεται σε περίπτωση διαζυγίου και δεύτερου γάμου : «Αυτός που αρχίζει να επιθυμεί να πεθάνει η γυναίκα του **και (ώστε να)** κληρονομήσει την περιουσία της ή να πεθάνει **και (ώστε να)** νυμφευτεί την αδελφή της ... αυτή στο τέλος θα τον θάψει. Για έναν τέτοιο άνθρωπο η Γραφή λέει, "Όποιος σκάβει λάκκο θα πέσει μέσα ..." (Εκκλ. 10:8)» - (Αβότ ντε Ραμπί Νατάν, εκδ. Α, κεφ. 3).

Κάποιος εδώ θα μπορούσε να διερωτηθεί και δικαιολογημένα: **«Τόσους αιώνες που δεν γνώριζαν εβραϊκά οι Χριστιανοί είναι δυνατόν να μπορούσαν να κατανοήσουν με τέτοιο τρόπο τους λόγους του Χριστού;»** Η απάντηση είναι θετική, και ίσως αυτό εκπλήσσει πολλούς, αλλά είναι απλό: αν διαβάσουμε την πρόταση του Ιησού σαν να αναφέρεται σε έναν συνεχή χρόνο, και όχι όπως συνήθως σε διαφορετικούς χρόνους, τότε καταλήγουμε στην ίδια κατανόηση. Εάν δηλ. διαβάσουμε το εδάφιο σε *συνεχή χρόνο* «**όποιος χωρίζει τη γυναίκα του και (αμέσως) νυμφεύεται άλλη, διαπράττει μοιχεία**» μας είναι αυτονόητο πως για να παντρευτεί άμεσα, στον ίδιο χρόνο που χωρίζει, κάποια άλλη, θα την έχει ήδη υπόψη του από πριν (όσο ήταν ακόμη παντρεμένος), θα την έχει από πριν επιθυμήσει (η κατάσταση που περιγράφει στο Ματθ. 5:27) και άρα ήδη έχει μοιχεύσει μέσα στην καρδιά του. Δηλαδή ουσιαστικά η απάντηση του Χριστού είναι μία επανάληψη της διδασκαλίας που έδωσε στην Επί του Όρους Ομιλία Του, να προσέχουμε να μην παραβιάζουμε το πνεύμα του Νόμου, και να μην ξεγελάμε τους εαυτούς μας και τους άλλους πως είμαστε σύμφωνοι με το γράμμα του Νόμου. Ένας παντρεμένος (ή μία παντρεμένη) που επιθυμούν κάποια άλλη (ή κάποιον άλλον αντίστοιχα), ήδη έχουν διαπράξει μοιχεία μέσα τους απέναντι στον Θεό που γνωρίζει τις καρδιές, ενώ απέναντι στους ανθρώπους μπορεί να φαίνονται νομότυποι όταν πάρουν διαζύγιο και αμέσως μετά παντρευτούν αυτήν (ή αυτόν) που είχαν στην καρδιά τους.

Ας μην ξεχνάμε ότι το διαζύγιο τότε έβγαινε αυθημερόν (είτε το έγραφε ο ίδιος ο άνδρας, είτε το έγραφαν οι κριτές) και την επόμενη ημέρα μπορούσε να γίνει ο δεύτερος γάμος. Σήμερα απαιτείται μεγάλο χρονικό διάστημα, γιατί υπάρχουν διαδικασίες (ακόμη και όταν συναινούν και οι δύο σύζυγοι χρειάζεται δικαστική απόφαση που παίρνει 10-12 μήνες). Αυτό το αναφέρουμε επειδή ο Χριστός όταν μιλούσε ανα-

φερόταν σε καταστάσεις της κοινωνίας του που το διαζύγιο και ο δεύτερος γάμος μπορούσαν να συμβούν σχεδόν ταυτόχρονα. Σήμερα, όμως, και ιδιαίτερα στις Δυτικές οργανωμένες κοινωνίες, μεσολαβεί ένα μεγάλο διάστημα **(αν δεν συμφωνεί με το διαζύγιο ο ένας από τους δύο, η διαδικασία μπορεί να απαιτήσει 3 ή ακόμη και 4 χρόνια)**. Γι' αυτό και μας είναι δύσκολο να φανταστούμε πως οι δύο καταστάσεις τις οποίες αναφέρει ο Ιησούς - αν κάποιος χωρίσει τη γυναίκα του» η πρώτη, και «νυμφευτεί άλλη» η δεύτερη - μπορούν να συμβούν ταυτόχρονα. Άρα και ο Χριστός αναφέρεται στην **ταυτόχρονη** διαδικασία, και όχι σε μία **ετεροχρονισμένη** διαδικασία. Η ετεροχρονισμένη διαδικασία είναι αυτή την οποία πιο συχνά ζούμε: ένας άνδρας (ή μία γυναίκα) οδηγείται στο διαζύγιο για λόγους ασυμφωνίας χαρακτηριστών και, αφού χωρίσουν, έπειτα από κάποιο διάστημα γνωρίζουν μία γυναίκα (ή έναν άνδρα αντίστοιχα), και αποφασίζουν να παντρευτούν, **τότε κάνουν δεύτερο γάμο**. Έναν τέτοιο δεύτερο γάμο δεν μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε «μοιχεία» ως Χριστιανοί, ούτε βάσει της Παλαιάς Διαθήκης ούτε βάσει της Καινής (βάσει των λόγων του Χριστού στα Ευαγγέλια). Έναν δεύτερο γάμο, όμως, ο οποίος ήταν προσχεδιασμένος μέσα στην καρδιά κάποιου ενόσω είναι ακόμη παντρεμένος, και ο οποίος ξεκινάει διαδικασία διαζυγίου, προκειμένου να πραγματοποιήσει τον γάμο με τη γυναίκα που επιθυμεί, μπορούμε και πρέπει να τον χαρακτηρίσουμε ως «μοιχεία».

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, πως η ορθή μετάφραση των λόγων του Χριστού από τα Εβραϊκά (καθώς και η ορθή ανάγνωσή τους στα αρχαία Ελληνικά), ως αναφερόμενων σε ταυτόχρονες πράξεις διαζυγίου και δεύτερου γάμου, και όχι σε ετεροχρονισμένες, μας οδηγεί όχι μόνο σε ορθή κατανόηση, αλλά και σε ορθή διάκριση τού πότε επιτρέπεται και πότε απαγορεύεται ο δεύτερος γάμος. Όταν δεν έχουμε την ορθή κατανόηση των λόγων του Χριστού για το δεύτερο γάμο, παραπαίουμε μεταξύ των δύο άκρων: 1) «απαγορεύεται δεύτερος γάμος σε κάθε περίπτωση και είναι μοιχός όποιος παντρευτεί ξανά» και 2) «επιτρέπεται δεύτερος γάμος σε κάθε περίπτωση και δεν πρόκειται ποτέ για μοιχεία».

Τι γράφουν οι Απόστολοι σχετικά με το διαζύγιο και τον δεύτερο γάμο;

Ελάχιστες αναφορές υπάρχουν γι' αυτό το θέμα, κι αυτές μόνον από τον Απόστολο Παύλο. Στα εδάφια Α' Κορινθίους 7:10-15, μιλώντας για Χριστιανές γυναίκες που είναι παντρεμένες με άπιστους, ο Απόστολος Παύλος ξεκάθαρα λέει πως η γυναίκα μπορεί να χωρίσει από τον άνδρα της, αν και καλύτερα είναι να μην το κάνει και να προσπαθήσει να μείνει μαζί του. **Αυτή είναι μία περίπτωση που παρουσιάζεται συχνά και σήμερα:** ένας πιστός Χριστιανός να είναι παντρεμένος με μία γυναίκα (ή αντίστοιχα μία πιστή γυναίκα με έναν άνδρα) που δεν πιστεύει ή πιστεύει αλλά δεν θέλει να ακολουθήσει τον Χριστό στην πράξη. Σε αυτήν την τελευταία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί "πιστός" με την βιβλική έννοια. Η πίστη του είναι θεωρητική, γι' αυτό παίρνει τη θέση του άπιστου. Ο πιστός κάνει ό,τι λέει ο Ιησούς. Ο άπιστος όχι, έστω και αν λέει ότι πιστεύει. Άρα, μπορεί κάλλιστα να χαρακτηριστεί ως "άπιστος". Το τονίζουμε αυτό, γιατί βλέπουμε σε εκκλησίες λεγόμενοι "πιστοί" να χωρίζουν, και μάλιστα να παραμένουν στην εκκλησία, χωρίς να υφίστανται πειθαρχικά μέτρα, χωρίς να νουθετούνται από το πρεσβυτέριο ή τον ποιμένα, σαν να μη συμβαίνει τίποτε. **Τί πρέπει να γίνει;** Ο Παύλος λέει (και ο Πέτρος στην Α' Πέτρου) πως το καλύτερο είναι να μείνει μαζί το ανδρόγυνο με σκοπό είτε να κερδηθεί ο άπιστος σύζυγος στον Χριστό, είτε, αν έχει ειρηνική στάση απέναντι στην πίστη (δεν είναι εχθρικός), είναι καλό να μένουν μαζί για την γαλήνη της οικογένειας (όχι μόνο του ζευγαριού, αλλά και των παιδιών). Αν όμως περνάει ο καιρός και η γαμήλια συμβίωση εμποδίζει τον/την πιστό/πιστή σύζυγο στην πνευματική του πορεία με κίνδυνο να εγκαταλείψει την πίστη του, καλύτερα είναι να χωρίσουν. Εδώ, λοιπόν, έχουμε μία αιτία διαζυγίου διαφορετική από την πορνεία (ή τη μοιχεία όπως εννοούν στο εδ. Ματθ. 19:35 μερικοί Χριστιανοί σήμερα). Όσες εκκλησίες διατείνονται πως δεν επιτρέπεται διαζύγιο παρά μόνο για λόγο μοιχείας, έρχονται σε ξεκάθαρη αντίθεση με την Αποστολική διδασκαλία! [1]

Για άλλες αιτίες διαζυγίου δεν κάνει λόγο ο Παύλος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι απαγορεύει το διαζύγιο σε άλλες περιπτώσεις, όπως φαίνεται από τα εδάφια 27-28: αποτρέπει από το διαζύγιο, δεν το απαγορεύει όμως.

Τί λέει όσον αφορά τον δεύτερο γάμο; Στο ίδιο κεφάλαιο (7ο της Α΄ Κορινθίους) στο οποίο ασχολείται με θέματα γάμου, γίνεται μία μικρή αλλά σαφής αναφορά στον δεύτερο γάμο: «Νομίζω, λοιπόν, πως αυτό είναι καλό εξαιτίας της παρούσας ανάγκης, ότι είναι καλό για τον άνθρωπο το να μένει έτσι όπως είναι. Είσαι δεμένος με γυναίκα, μη ζητάς λύση (διαζύγιο). *είσαι λυμένος από γυναίκα; Μη ζητάς γυναίκα. Αν όμως και παντρευτείς, δεν αμαρτήσες*» (εδ. 26-28). Όσοι γνωρίζουν την νομική γλώσσα θα θυμηθούν αμέσως ότι ο όρος «λύση του γάμου» σημαίνει ακριβώς «διάλυση», «διαζύγιο» (το οποίο σημαίνει διάλυση του ζυγού του γάμου), δηλ. λύεται ο δεσμός του γάμου. Έτσι είναι ξεκάθαρο πως το εδ. 28 μιλάει για κάποιον που «είναι δεμένος με γυναίκα» δηλ. βρίσκεται κάτω από τον δεσμό του γάμου, και τον προτρέπει να μη ζητάει να λυθεί ο δεσμός, δηλ. να μην χωρίσει, αλλά αν κάποιος είναι «λυμένος από γυναίκα», δηλ. χωρισμένος, διαζευγμένος, και παντρευτεί, *δεν αμαρτάνει*. Είναι αλήθεια τόσο ξεκάθαρη η ελληνική γλώσσα που χρησιμοποιεί ο Παύλος, ώστε δεν αφήνει αμφιβολία γι' αυτό που δηλώνει: όποιος είναι διαζευγμένος καλύτερα να μη ζητάει γυναίκα ξανά, αλλά κι αν ακόμη παντρευτεί δεν αμαρτάνει. Άρα ο δεύτερος γάμος, λέει ο Παύλος στην Εκκλησία των Κορινθίων – και κατ' επέκταση σε κάθε εκκλησία – δεν είναι αμαρτία, αν και δεν είναι η καλύτερη επιλογή στους δύσκολους καιρούς που ζούμε (και η Εκκλησία ζει πάντα σε δύσκολους καιρούς από πνευματική άποψη).

Όμως στο εδ. 39 αναφέρεται κάτι που θα μπορούσε να είναι αντιφατικό σε σχέση με την προηγούμενη δήλωση: «*Η γυναίκα είναι δεμένη για όσο χρόνο ζει ο άντρας της. Αν όμως κοιμηθεί ο άντρας της, ελεύθερη είναι με όποιον θέλει να παντρευτεί, μόνο να είναι στον Κύριο*», δηλ. αν παντρευτεί η γυναίκα ενόσω ζει ο άνδρας της διαπράττει αμαρτία. Για ποια περίπτωση μιλάει ο Παύλος εδώ; Μήπως απαγορεύει στο σημείο αυτό τον δεύτερο γάμο, ενώ πριν λίγο ξεκάθαρα τον επέτρεψε; Αποκλείεται βέβαια ο Απόστολος να αντιφάσκει με τον εαυτό του, γι' αυτό και κάποια άλλη είναι η εξήγηση αυτού που λέει, την οποία και θα δούμε στη συνέχεια, εξετάζοντας έναν παρόμοιο λόγο του στο Ρωμ. 7:2-3. Πάντως κατ' αρχήν πρέπει να παρατηρήσουμε πως ο Παύλος δεν μιλάει για «λυμένη» ή «χωρισμένη» γυναίκα που παντρεύεται με άλλον άνδρα – άρα αποκλείεται η περίπτωση του να αναφέρεται στον δεύτερο γάμο. Μιλάει για γυναίκα που ο άνδρας της ζει, είναι παντρεμένη με τον άνδρα της, αλλά παρόλα αυτά μπορεί να παντρευτεί με άλλον άνδρα και τότε αμαρτάνει. Πώς γίνεται αυτό, αφού πολυγαμία στις γυναίκες δεν επιτράπηκε ποτέ; Θα το δούμε αμέσως παρακάτω.

Ένα ακόμη εδάφιο που μπερδεύει σχετικά με το δικαίωμα του δεύτερου γάμου, ειδικά για μια γυναίκα, είναι το Ρωμαίους 7:2-3 :

“Γιατί η παντρεμένη γυναίκα, με το ζωντανό άντρα έχει δεθεί ως προς το νόμο. Αν όμως πεθάνει ο άντρας, έχει απαλλαχτεί από το νόμο που αναφέρεται στον άντρα. Άρα, λοιπόν, ενόσω ζει ο άντρας της, θα ονομαστεί μοιχαλίδα αν γίνει σύζυγος σε άλλο άντρα. Αν όμως πεθάνει ο άντρας, είναι ελεύθερη από το νόμο, ώστε αυτή να μην είναι μοιχαλίδα αν γίνει σύζυγος σε άλλο άντρα”.

Μία πρώτη ανάγνωση του κειμένου και στο αρχαίο πρωτότυπο μας δίνει την εντύπωση ότι ο Απόστολος Παύλος ξεκάθαρα δηλώνει πως όσο ζει ο άνδρας η γυναίκα του δεν μπορεί να παντρευτεί με άλλον. Για τους λόγους αυτούς πρέπει να αποκλείσουμε κατ' αρχήν κάθε άλλη γλωσσική ερμηνεία, διότι είναι προφανές ότι από την αρχή ήταν γραμμένοι από τον ίδιο τον Παύλο στην Ελληνική, και δεν αποτελούν μετάφραση από την εβραϊκή γλώσσα. Μία δεύτερη προσεκτικότερη ανάγνωση όμως των λόγων αυτών δημιουργεί μία ουσιαστική απορία: πρώτον, εφόσον ο Παύλος επιχειρηματολογεί με βάση τον Νόμο, ο οποίος δεν απαγορεύει η γυναίκα να χωριστεί και να παντρευτεί με άλλον άνδρα, πώς μπορεί να λέει ότι μόνον αν πεθάνει ο άνδρας της είναι ελεύθερη από το Νόμο να ξαναπαντρευτεί; Πού λέει κάτι τέτοιο ο Νόμος; Αυτό θα ήταν μία τεράστια αντίφαση για κάποιον Ιουδαίο, όπως ο Παύλος, που ήταν βαθύς γνώστης του Νόμου. Τι συμβαίνει;

Κατ' αρχήν πρέπει να δούμε τα συμφραζόμενα των εδαφίων αυτών. Για ποιο θέμα μιλάει ο Παύλος; Μιλάει για το διαζύγιο; Όχι, δεν αναφέρει καθόλου τις λέξεις (και τις έννοιες) «αποβλημένη», «διαζύγιο», «χωρίζομαι». **Άρα δεν πρόκειται γι' αυτήν την περίπτωση.** Μα ποια άλλη περίπτωση θα μπορούσε να είναι, αφού, αν μια γυναίκα δεν είναι χωρισμένη και ο άνδρας της ζει, δε θα μπορούσε ταυτόχρονα να παντρευτεί κάποιον άλλο; Δικαιολογημένη απορία, και η πρακτική απάντηση μπορεί να είναι

μόνο μία, την οποία θα κατανοήσουμε καλύτερα αν καταλάβουμε ποιο είναι το θέμα του Παύλου σε όλο αυτό το κεφάλαιο: είναι η πιστότητα και ο αγιασμός της Εκκλησίας προς τον Χριστό. Πρόκειται για μία παρομοίωση, μία αναλογία της Εκκλησίας με μία φυσική κατάσταση, τον γάμο γυναίκας και άνδρα. **Η Εκκλησία, το Σώμα των πιστών, παρομοιάζεται με γυναίκα νυμφευμένη με τον Χριστό, μέχρι την ημέρα της δεύτερης έλευσης του Κυρίου της.** Ο Χριστός είναι απών, έχει αναληφθεί στον ουρανό, και η Εκκλησία που έχει μείνει στη γη και Τον περιμένει δεν πρέπει να αναμιχθεί με τον κόσμο και την αμαρτία και έτσι να χάσει την πνευματική της καθαρότητα, μοιχεύοντας πνευματικά με τον κόσμο, νυμφευόμενη με την εξουσία και την αμαρτία του κόσμου αυτού, ενόσω ζει ο άνδρας της κάπου αλλού (ο Χριστός ζει στον Ουρανό). Εδώ πρέπει να θυμηθούμε ότι ο ίδιος ο Χριστός είχε προειδοποιήσει την Εκκλησία των μαθητών Του με παρόμοιες παραβολές για τη στάση που έπρεπε να τηρήσει ενόσω Εκείνος θα έλειπε, και πως θα έπρεπε να Τον περιμένει (όπως του ευγενούς που φεύγει σε χώρα μακρινή, του Κυρίου που έρχεται να λογαριαστεί με τους δούλους του για τα τάλαντα, του Κυρίου που επιστρέφει στις δέκα παρθένες, της αμοιβής του πιστού και φρόνιμου δούλου και της τιμωρίας του δούλου που λέει ότι αργεί ο Κύριος και αρχίζει να ενώνεται με τον κόσμο στις διασκεδάσεις κλπ).

Από αυτές τις παραβολές συνάγουμε τη φυσική κατάσταση που χρησιμοποιεί για την παρομοίωσή του ο Απόστολος Παύλος: **είναι εκείνη μίας παντρεμένης γυναίκας, η οποία δεν έχει χωριστεί από τον άνδρα της, αλλά εκείνος φεύγει σε ταξίδι μακριά, χωρίς να ξέρει πότε θα γυρίσει.** Αυτή είναι και η μόνη λογική απάντηση στο ερώτημα που τέθηκε λίγο πριν, «πώς θα μπορούσε μία παντρεμένη γυναίκα να παντρευτεί άλλον άνδρα, ενόσω ζει ο άνδρας της και χωρίς να έχει διαζύγιο». Μόνο στην περίπτωση που ο άνδρας της φύγει μακριά και λείπει καιρό, μία πολύ συνηθισμένη περίπτωση για τους Ιουδαίους της Ρώμης προς τους οποίους κυρίως απευθύνεται ο Παύλος στην Προς Ρωμαίους επιστολή του (όπως σχεδόν ομόφωνα όλοι οι σύγχρονοι μελετητές/θεολόγοι αναφέρουν), μιας και οι περισσότεροι ήταν έμποροι και συχνά ταξίδευαν. Ένας άλλος λόγος που ταξίδευαν οι Ιουδαίοι ήταν η ετήσια επίσκεψη-προσκύνημα στην Ιερουσαλήμ. Τα ταξίδια με πλοία, όπως βλέπουμε και από το ταξίδι του Παύλου προς τη Ρώμη, μπορούσαν να κρατήσουν πολύ καιρό, αν οι άνεμοι δεν ήταν ευνοϊκοί κλπ. Πολύ συχνά ήταν τα ναύαγια, οι πειρατείες κλπ. Το να χαθεί ο άνδρας κάποιας γυναίκας και να μην έχει αυτή καμία είδησή του δεν πρέπει να μας φαίνεται παράξενο σε μία εποχή που ούτε τηλεπικοινωνίες υπήρχαν ούτε και ταχυδρομεία. Η περίπτωση δε αυτή, του να χαθεί ένας άνδρας σε ταξίδι (ή σε πόλεμο) ήταν μία άλλη περίπτωση απώλειας, αναφέρεται στο Ταλμούδ, όπου και μάλιστα νομοθετείται ότι, αν η παντρεμένη γυναίκα δεν πάρει καμία είδηση ότι ο άνδρας της ζει μέσα σε τρία χρόνια από την αναχώρησή του, μπορεί να θεωρηθεί νεκρός και η γυναίκα του μπορεί να ξαναπαντρευτεί.

Ίσως η παρομοίωση του Παύλου να μην αναφέρεται ακριβώς σε αυτήν την περίπτωση της απώλειας κάποιου άνδρα, αλλά στην πιο συνηθισμένη τότε περίπτωση ενός άνδρα που για λόγους επαγγελματικών μεταναστεύει για πολλά χρόνια και ζει μακριά από τη γυναίκα του. **Μάλλον αυτή είναι και η κατάσταση της Εκκλησίας που γνωρίζει σίγουρα ότι ο άνδρας της, ο Χριστός, ζει σε έναν άλλο τόπο, αλλά μπορεί να κουραστεί να περιμένει πολλά χρόνια και να αναζητήσει χαρές στον κόσμο, δηλ. στην ανθρώπινη δύναμη, υποστήριξη, φιλοσοφία κλπ.** Η παρομοίωση του Παύλου γίνεται επίσης προφανής στη σημερινή εποχή που πολλοί μεταναστεύουν σε μακρινές χώρες, αφήνοντας πίσω τη γυναίκα τους. Όσο και να αργεί να επιστρέψει ο άνδρας, η γυναίκα αν παντρευτεί με κάποιον άλλον δε θα διαπράξει μοιχεία; Έχω γνωρίσει προσωπικά αρκετές περιπτώσεις μεταναστών που χρόνια δουλεύουν στη χώρα μας, και έχουν αφήσει πίσω στην πατρίδα τους γυναίκα (ή άνδρα) και αισθάνονται για λόγους συναισθηματικής ή σεξουαλικής ανάγκης ότι πρέπει να έχουν και εδώ μία/έναν σύντροφο. Κάτι τέτοιο είναι ξεκάθαρη αμαρτία καταδικαστέα ως μοιχεία. Μερικοί μετανάστες μάλιστα έχουν πραγματοποιήσει γάμο εδώ, χωρίς ποτέ να έχουν πάρει διαζύγιο στη χώρα τους, γινόμενοι έτσι παράνομοι και απέναντι στον νόμο του Θεού και στον νόμο των ανθρώπων.

Αρα λοιπόν τα εδάφια του Παύλου στην Ρωμαίους αποτελούν μία παρομοίωση της προσμονής της νύμφης-Εκκλησίας του Νυμφίου-Χριστού ο οποίος λείπει «σε χώρα μακρινή», και δεν έχουν καμία σχέση με το αν μία γυναίκα μπορεί να χωριστεί με διαζύγιο και να ξαναπαντρευτεί. Όμοια και τα εδάφια στην Κορινθίους αναφέρονται στη γυναίκα που δεν μπορεί να παντρευτεί όσο ο άνδρας της ζει κάπου αλλού και δεν έχει πάρει διαζύγιο.

Η στάση της Μεταποστολικής Εκκλησίας

Η θέση της Αποστολικής Εκκλησίας είναι καταγραμμένη στις επιστολές του Αποστόλου Παύλου (Ρωμαίους, και κυρίως Κορινθίους), όπως αναπτύξαμε προηγούμενα. Η στάση της Εκκλησίας μετά τους Αποστόλους είναι καταγραμμένη στα κείμενα των Απολογητών και των Εκκλησιαστικών Πατέρων, αρχικά, και στους κανόνες των Συνόδων μετέπειτα.

Οι αναφορές στο θέμα του διαζυγίου και του δεύτερου γάμου στα κείμενα των **Απολογητών** (Ιουστίνος, Τερτυλλιανός, Τατιανός) και **Πατέρων** (Κλήμης Αλεξανδρείας, Σύνοδος Ελβίρας, Κανόνες Μ. Βασιλείου, Ι. Χρυσόστομος, κ.α.) είναι πάντα απαγορευτικές και απερίφραστα καταδικαστικές του δεύτερου γάμου. Και αυτό είναι απόλυτα κατανοητό σε όσους είναι γνώστες της γενικής φιλοσοφικής κατάστασης του ελληνορωμαϊκού κόσμου μέσα στον οποίο αναπτύχθηκε ο Χριστιανισμός.

Αν και ο πολύς κόσμος ήταν παραδομένος στις σαρκικές ηδονές, οι φιλόσοφοι (Πλατωνικοί, Στωϊκοί) ανταγωνίζονταν (τουλάχιστον στη θεωρία) για το πώς να είναι πιο ενάρετοι, απαθείς, εγκρατείς, και γενικά πιο πνευματικοί, απεχθανόμενοι τον κόσμο της σάρκας και της ύλης, θεωρώντας κατώτερη ή ακόμη και κακή την υλική δημιουργία. Έτσι, έβλεπαν τη γυναίκα, το σεξ, τον γάμο, και την τεκνογονία ως μεγάλα εμπόδια προς την πνευματική τελειότητα (την οποία θεωρούσαν ότι πετύχαιναν με την απόδραση από την ύλη και την ένωση με την υπέρτατη θεϊκή ουσία). Σε τέτοιους φιλοσόφους ή παιδαγωγούς που μάθαιναν τα παιδιά γραφή και ανάγνωση με βάση τα φιλοσοφικά κείμενα, είχαν μαθητεύσει όλοι οι μορφωμένοι Πατέρες της Εκκλησίας, και είναι φυσικό να είχαν εντυπωσιαστεί και να είχαν ασπαστεί αυτές τις απόψεις. Έτσι, θεωρούσαν κάθε ανθρώπινη υλική δραστηριότητα ένα εμπόδιο για την πνευματική ζωή, και πιο πολύ τον γάμο ως μία ανθρώπινη αδυναμία και ένα αναγκαίο κακό μέχρις ότου μπορέσει ο άνθρωπος και νικήσει τις σαρκικές επιθυμίες (κυρίως οι άνδρες) και τις συναισθηματικές του φιλοδοξίες (κυρίως οι γυναίκες). Οι φιλόσοφοι πολλές φορές έβλεπαν την επιθυμία για παιδιά μόνον ως μία εγωιστική επιθυμία φιλοδοξίας!

Μέσα σ' αυτό το κλίμα κινούμενοι οι Χριστιανοί δεν μπορεί παρά να θεωρούσαν κάποιον που ήθελε να ξαναπαντρευτεί ως «φιλήδονο» και άρα να αποτρέπουν τον δεύτερο γάμο. Μέσα σε αυτό το κλίμα της δήθεν πνευματικότητας, αρνούνταν πολλές φυσικές ανθρώπινες δραστηριότητες και εκδηλώσεις, προσπαθώντας βέβαια να υποστηρίξουν τις θέσεις τους με εδάφια από την Καινή Διαθήκη, που τα ερμήνευαν έτσι ώστε να δικαιώνουν τις πνευματικές θεωρίες τους. Η εφαρμογή των εδαφίων των Ευαγγελίων που αναφέρονταν στο διαζύγιο ποτέ δεν εξετάστηκε με ειλικρινές πνεύμα αναζήτησης της αλήθειας, αλλά με προκατειλημμένο πνεύμα να δικαιωθεί η «πνευματική ζωή», μία ζωή μακριά από την ύλη, τις αισθήσεις και τα συναισθήματα, άρα και μακριά από τον γάμο[2]. Αν ο πρώτος γάμος θεωρούνταν κάτι περιφρονητέο ανάμεσα στους Χριστιανούς, και η αγαμία η μεγαλύτερη αρετή, τότε πώς να μην απέρριπταν απερίφραστα την ιδέα του δεύτερου γάμου;

Η νοοτροπία αυτή, της «πνευματικής ζωής», μακριά από τον κόσμο, εννοώντας όχι μόνον τον αμαρτωλό κόσμο, αλλά και τον φυσικό, υλικό κόσμο που δημιούργησε με αγάπη και χαρά ο Θεός, συνεχίζεται ακόμη και σήμερα σε όλους σχεδόν τους Χριστιανικούς κύκλους που με αυστηρότητα αγωνίζονται για την επίτευξη αγιότητας. Σε αυτούς τους κύκλους που ακόμη και πρώτος γάμος θεωρείται μία κατώτερη επιλογή του Χριστιανού, είναι φυσικό να μην αναζητείται η ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των λόγων του Χριστού σχετικά με τον δεύτερο γάμο, αλλά να βολεύονται στην επιπόλαιη ανάγνωση που φαίνεται να απαγορεύει δεύτερο γάμο (μεταφράζοντας λανθασμένα τον όρο «πορνεία» σε «μοιχεία», επειδή, επιπλέον, σήμερα όλοι σχεδόν έχουν πέσει σε πορνεία, και άρα θα ήταν απαγορευμένο σε όλους να κάνουν έστω και πρώτο γάμο).

ΔΙΑΖΥΓΙΟ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΑΜΟΣ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ (Μέρος 3ο)

Τι συμβαίνει σήμερα στις εκκλησίες;

Οι εκκλησίες σήμερα παραπαίουν ανάμεσα στα δύο άκρα, χωρίς να μπορούν να ισορροπήσουν γιατί λείπει όπως είπαμε και η ακριβής γνώση του Θείου Λόγου και η ορθοτόμησή του.

Το πρώτο άκρο της ολοκληρωτικής και άκριτης απαγόρευσης δεύτερου γάμου ακολουθούν οι περισσότερες παραδοσιακές (θεωρούμενες συντηρητικές) εκκλησίες, ενώ το δεύτερο, να επιτρέπουν εύκολα σε κάθε περίπτωση το διαζύγιο, οι μοντέρνες (θεωρούμενες ανεκτικές) εκκλησίες. Οι κληρικοί που ασκούν ποιμαντικό έργο στις συντηρητικές εκκλησίες βρίσκονται συχνά μπροστά στην κατάσταση που ένας διαζευγμένος άνδρας ή μία γυναίκα εκλιπαρεί για δεύτερο γάμο, και αυτοί σκληραίνοντας την καρδιά τους απαντούν με απροθυμία: **«Δυστυχώς το Ευαγγέλιο απαγορεύει κάτι τέτοιο, θεωρώντας το μοιχεία, και έτσι δεν μπορούμε να τελέσουμε δεύτερο γάμο»**. Η πιο θλιβερή περίπτωση, πραγματικά τραγική, είναι όταν ο διαζευγμένος (ή η διαζευγμένη) υπήρξαν θύματα μοιχείας του πρώην συζύγου τους. Γιατί αν κάποιος είναι υπεύθυνος για μοιχεία θα ήταν απόλυτα δίκαιο να μην ξαναπαντρευτεί, αλλά ο απατημένος σύζυγος που παίρνει διαζύγιο, τι χρωστάει να καταδικαστεί σε αγαμία όλη την υπόλοιπη ζωή του; Είναι φοβερή αδικία κάτι τέτοιο, και δυστυχώς οι περισσότεροι ποιμένες των παραδοσιακών εκκλησιών καταπνίγουν τα συναισθήματα ελέους προς τους απατημένους συζύγους που θέλουν να ξαναπαντρευτούν και να ζήσουν ευτυχισμένοι τη ζωή τους. **Τυφλωμένοι από τον άκαμπτο θρησκευτικό δογματισμό τους και το πνευματικό σκοτάδι των εκκλησιών τους όσον αφορά την ερμηνεία της Αγίας Γραφής**, οι θεωρούμενοι πνευματικοί ποιμένες και πιστοί, που ακολουθούν τη λεγόμενη “θεολογία αγιασμού”, καταδικάζουν το μέλλον των διαζευγμένων πιστών, αλλά και των παιδιών τους (που στην περίπτωση των διαζευγμένων γυναικών-μητέρων υποφέρουν ποικιλοτρόπως υλικά και ψυχολογικά). Οι ποιμένες αναγγέλλουν τη λανθασμένη τους κατανόηση των εδαφίων της Βίβλου ως τελεσίδικη απόφαση του Θεού, μην αναλαμβάνοντας όμως και την ευθύνη της οικονομικής και ψυχολογικής υποστήριξης των διαζευγμένων γυναικών (και των παιδιών τους) που επιθυμούν να ξαναπαντρευτούν και να αποκατασταθούν. Έτσι, όσοι διαζευγμένοι Χριστιανοί από αυτές τις εκκλησίες ξαναπαντρευτούν (με πολιτικό γάμο ή με θρησκευτικό σε κάποιο άλλο δόγμα που επιτρέπει το δεύτερο γάμο) μπορεί να νοιώθουν μεγάλες ενοχές σε όλη τους τη ζωή (πως είναι σε μοιχεία), ενώ οι αδελφοί τους από την εκκλησία, τους βλέπουν περιφρονητικά, ή ακόμη και διακόπτουν κάθε σχέση μαζί τους, θεωρώντας τους μοιχούς.

Έχουμε ζήσει περιπτώσεις όπου οι ποιμένες απαγορεύουν σε διαζευγμένες γυναίκες με μικρά παιδιά να ξαναπαντρευτούν, ενώ γνωρίζουν ότι ο πρώην σύζυγός τους ήταν υπεύθυνος για τη διάλυση του γάμου, είτε γιατί τις απατούσε είτε γιατί φερόταν προσβλητικά και βίαια είτε γιατί ήταν τελείως ανεύθυνος (αλκοολικός, χαρτοπαίκτης, κλπ). **Αυτό είναι πνευματικό, ψυχολογικό και κοινωνικό έγκλημα, και η διδασκαλία του Ιησού Χριστού σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να συμβάλλει σε τέτοιου είδους εγκλήματα!** Σήμερα με την αύξηση της ομοφυλοφιλίας έχουμε και περιπτώσεις γυναικών που χωρίζουν γιατί ανακαλύπτουν πως ο άνδρας τους είναι ομοφυλόφιλος, και υπάρχουν εκκλησίες που δεν επιτρέπουν σε αυτές να ξαναπαντρευτούν! **Τέτοια τυφλότητα και σκοτάδι δεν μπορεί να συμβαδίζει με ανθρώπους που διατείνονται ότι πιστεύουν στην Αλήθεια και στο Φως!**

Δυστυχώς, όμως, δεν χρειάζονται τέτοια ακραία παραδείγματα απαγόρευσης δεύτερου γάμου, για να μας κάνουν να καταλάβουμε πόσο εμείς οι Χριστιανοί πολλές φορές λειτουργούμε κάτω από το γράμμα, πολύ χειρότερα από του Φαρισαίους που χλευάζουμε, και σκοτώνουμε με το γράμμα, αν και μας προειδοποίησε ο Κύριός μας για κάτι τέτοιο. Σε ποια περίπτωση αναφερόμαστε; Στην εποχή μας μέσα στις Δυτικές κοινωνίες ή στις Δυτικοποιημένες κοινωνίες του Τρίτου Κόσμου (Νότια Αμερική, μεγαλύτερο μέρος Αφρικής, μέρος της Ασίας), έχουν γίνει κατεστημένο οι **«προγαμιαίες σχέσεις»**, οι σεξουαλικές

σχέσεις πριν από το γάμο. Στις πιο μοντέρνες κοινωνίες, όχι μόνον είναι επιβεβλημένες οι σεξουαλικές σχέσεις από την εφηβική ηλικία (γιατί θεωρείται οπισθοδρομική όποια κοπέλα είναι παρθένα, όχι ολοκληρωμένος όποιος νεαρός δεν έχει σεξουαλική σχέση), αλλά πολλά ζευγάρια προχωρούν και ένα βήμα παραπέρα: στη συμβίωση, αυτό που λέμε συνήθως, ότι «συζούν». Συνήθως οι προγαμιαίες σχέσεις, ακόμη και οι συμβιώσεις, δεν καταλήγουν σε γάμο. Όταν όμως σε μία εκκλησία κάποιος άνδρας ή γυναίκα κάνει γνωστό ότι θέλει να τελέσει γάμο, κανένας ποιμένας δεν τον ρωτάει αν είχε προηγούμενη σεξουαλική σχέση ή συμβίωση, θεωρώντας ότι κι αν ακόμη αυτό συνέβαινε δεν εμποδίζει τον γάμο, μιας και όλες οι προηγούμενες σχέσεις θεωρούνται σχέσεις «πορνείας» και όχι γάμου. Έτσι το ζευγάρι τελεί το γάμο με ήσυχη συνείδηση ότι παντρεύονται για πρώτη φορά, κι ας είχαν συνάψει δεκάδες σχέσεις, μακροχρόνιες συμβιώσεις πρωτύτερα – αυτά όλα η Εκκλησία δεν τα θεωρεί «γάμο», γιατί ποτέ δεν πήγαν για 5 λεπτά σε ένα Δημαρχείο να πάρουν ένα χαρτί γάμου. Αν είχαν πάει στο Δημαρχείο ή σε μία εκκλησία και είχαν κάνει μία τυπική τελετή γάμου θα θεωρούνταν παντρεμένοι από την κοινωνία και το Κράτος, ενώ πριν όχι. Ας σκεφτούμε λίγο απλά και ειλικρινά αυτό το σημείο: **Ο Θεός κοιτάει τα χαρτιά των Δημαρχείων και τα πιστοποιητικά γάμου των Εκκλησιών ή κοιτάει τις καρδιές, τις πράξεις και τις σχέσεις των ανθρώπων;**

Αν ένας άνδρας έχει μία μόνιμη ερωτική σχέση με μία γυναίκα, θεωρείται στα μάτια του Θεού ότι έχει γίνει «**σάρκα μία**» με αυτήν. Αν χωρίσει, έχει την ίδια ευθύνη με έναν που χωρίζει με διαζύγιο. Αυτός έχει την ίδια θέση (σαν να ήταν διαζευγμένος) αν την εγκαταλείψει. Πιστεύουμε σύμφωνα με τη διδασκαλία της Γραφής πως αν και δεν έχει κάνει επίσημο γάμο, η διάλυση της σχέσης ισοδυναμεί με διαζύγιο, και από πνευματική άποψη είναι διαζευγμένοι (όπως και ψυχολογικά οι άνθρωποι νοιώθουν σαν χωρισμένοι). Έτσι λοιπόν, το εάν δικαιούνται να τελέσουν γάμο είναι τόσο αμφίβολο όσο και στην περίπτωση που θα ήταν παντρεμένοι και διαζευγμένοι. Ο γάμος τους δεν είναι πρώτος αλλά δεύτερος (ή και τρίτος, τέταρτος, πέμπτος, ανάλογα τον αριθμό των σχέσεων που έχουν προηγηθεί). **Ίσως αυτό θεωρηθεί κάπως υπερβολικό, αλλά δεν πρόκειται για πονηριά (εκ μέρους του μελλοντικού ζεύγους) και υποκρισία (εκ μέρους της εκκλησίας) το να αψηφήσουμε μία ζωή μακροχρόνιων προγαμιαίων σχέσεων (ή ακόμη και συμβιώσεων) που προηγούνται του τυπικού γάμου; Από την άλλη συμβαίνει να απαγορεύουμε τον τυπικά δεύτερο γάμο σε κάποιους που είχαν μόνο μία σχέση, τον πρώτο γάμο τους, και μετά από κάποια χρόνια να χωρίσουν; Πολλοί νεαροί Χριστιανοί διατηρούν την αγνότητα μέχρι το γάμο τους, και συμβαίνει ύστερα από κάποια χρόνια να χωρίσουν. Σ' αυτούς απαγορεύεται ο δεύτερος γάμος και είναι καταδικασμένοι σε ισόβια αγαμία, ενώ σε άλλους που έχουν συνάψει πολλές σχέσεις «πορνείας», πολλούς ουσιαστικά γάμους, τώρα είναι ελεύθεροι να κάνουν τον πρώτο τους γάμο (ουσιαστικά τον πολλοστό τους γάμο) !**

Η εξέτασή μας του θέματος του δεύτερου γάμου, δεν έχει σκοπό να «απελευθερώσει τις συνειδήσεις των ανθρώπων από ενοχές», ώστε να χωρίζουν ασύστολα και ανεύθυνα, χωρίς φόβο Θεού και ντροπή ανθρώπων. Το αντίθετο, να τους κάνει υπεύθυνους και να γνωρίζουν τις υποχρεώσεις τους ως παντρεμένων και ως χωρισμένων, απέναντι στον σύντροφό τους και στον Θεό.

Το δεύτερο άκρο, ο μοντερνισμός, η δήθεν προοδευτικότητα, η τάση να γίνουμε αποδεκτοί από την κοινωνία, η πίεση από τους κοσμικούς άρχοντες, έσπρωξαν άλλες Εκκλησίες όπως η Αγγλικανική, η Ορθόδοξη, η Λουθηρανική, και πολλές Διαμαρτυρόμενες στο να επιτρέπουν τον δεύτερο γάμο, χωρίς όμως να έχουν σοβαρά και δικαιολογημένα με βάση τη Βίβλο επιχειρήματα για κάτι τέτοιο. **Πρόκειται δηλαδή για συμβιβασμό, υποκρισία και ομολογία ανυπακοής σε αυτό που θεωρούν ως ορθή ερμηνεία των λόγων του Χριστού – επειδή ακόμη και αυτές οι Εκκλησίες θεωρούν πως ο Χριστός απαγορεύει τον δεύτερο γάμο, αλλά οι Χριστιανοί πολλές φορές από αδυναμία δεν μπορούν να υπακούσουν την εντολή του Χριστού. Το κίνητρο της συμμόρφωσης προς τα κοσμικά κοινωνικά πρότυπα είναι πολύ επικίνδυνο, ιδιαίτερα σε θέματα γάμου και ηθικής, γιατί με βάση αυτό έχουν φτάσει (μάλλον έχουν ξεπέσει) μερικές εκκλησίες σε απίστευτη ευθυγράμμιση με τα διεφθαρμένα αυτά πρότυπα, εγκρίνοντας και τις προγαμιαίες σχέσεις, ακόμη και την ομοφυλοφιλία!**

Και οι δύο αυτές στάσεις που ακολούθησε η Εκκλησία, της πλήρους απαγόρευσης δεύτερου γάμου και της πλήρους ελευθερίας, είναι λανθασμένες, γιατί δεν υπάρχει ορθή κατανόηση των Ευαγγελίων. Αυτό είναι αναπόφευκτο, γιατί στερούνταν το ιουδαϊκό υπόβαθρο των Ευαγγελίων: της Παλαιάς Διαθήκης,

της Εβραϊκής γλώσσας, και της ραβινικής παράδοσης της εποχής του Χριστού. **Η περιφρόνηση που είχαν οι Χριστιανοί θεολόγοι για την Παλαιά Διαθήκη και τους Εβραίους, τους έκανε να θεωρούν άχρηστη τη γνώση της Εβραϊκής/Αραμαϊκής γλώσσας που μιλούσε ο Χριστός, του Μωσαϊκού Νόμου και της Προφορικής Παράδοσης – με δύο λόγια της θρησκείας και του λαού μέσα στον οποίο έζησε και δίδαξε ο Υιός του Θεού.**

Τελειώνοντας, θα θέλαμε να τονίσουμε πως η αποδοχή δεύτερου γάμου δε θα πρέπει να γίνεται άκριτα, αλλά υπό προϋποθέσεις (δηλ. όταν ο χωρισμός δεν έχει γίνει λόγω εκ των προτέρων επιθυμίας για άλλη γυναίκα/άνδρα), και σε καμία περίπτωση το ότι επιτρέπεται το διαζύγιο δεν πρέπει να αποτελέσει αφορμή για ευκολότερο χωρισμό ζευγαριών, γιατί πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι κάθε χωρισμός ισοδυναμεί με έναν θάνατο, ψυχικό και πνευματικό (αν μάλιστα υπάρχουν και παιδιά, τότε συντελείται θάνατος και σ' αυτά). Η διάκριση και η σοφία όμως στο ζήτημα αυτό θα αποτρέψει ποιμένες και ποιμαινόμενους από το να πέφτουν σε ακραίες και καταστροφικές καταστάσεις αναγκαστικής μη ηθελημένης αγαμίας ή υποκριτικής συμβίωσης με μίσος για τον σύζυγο και πικρία για τον Θεό, που δήθεν δεν επιτρέπει να ελευθερωθούμε από την τυραννία ενός νεκρού γάμου.

Αυτό που χρειαζόμαστε ως πιστοί του Ιησού Χριστού είναι να ανακαλύψουμε μέσα από τις καταστάσεις της καθημερινής επίγειας ζωής και να βιώσουμε τις ίδιες αξίες με εκείνες του Υιού του Θεού, του μόνου Αληθινού, Σοφού, Δικαίου και Ελεήμονος Βασιλιά: την Αλήθεια, τη Σοφία, τη Δικαιοσύνη και την Αγάπη. Και ζώντας σωστά στον κόσμο αυτόν, θα μπορέσουμε να συνεχίσουμε να ζούμε στο μελλοντικό αναστημένο κόσμο: **«Προσδοκώ ανάστασιν νεκρών και ζωήν του μέλλοντος αιώνας. Αμήν».**

[1] Φυσικά αυτό δεν είναι το μόνο παράδειγμα εκκλησιαστικής πρακτικής αντίθετης προς την Αποστολική διδασκαλία: π.χ. η Ορθόδοξη και η Καθολική Παράδοση επιβάλλουν αγαμία στους κληρικούς τους, ενώ ο Παύλος ρητά λέει πως και οι διάκονοι και οι επίσκοποι πρέπει να είναι άνδρες μίας γυναίκας. Αυτό το παράδειγμα δεν το αναφέρουμε τυχαία, αλλά όπως θα εξετάσουμε παρακάτω, η Εκκλησία των πρώτων αιώνων ήταν εναντίον του γάμου γενικά, έτσι πόσο μάλλον να επέτρεπε σε έναν πιστό να ζαναπαντρευτεί!

[2] Η πνευματικότητα και η θεολογία της Χριστιανικής Εκκλησίας όπως διαμορφώθηκε από τον 1ο αιώνα μ.Χ. και μετά, κάτω από την επίδραση της ελληνιστικής φιλοσοφίας, είναι ένα τεράστιο θέμα και υπάρχει άφθονη ξένη και αρκετή ελληνική βιβλιογραφία. Το αναμφισβήτητο συμπέρασμα που βγαίνει από την ιστορική έρευνα είναι το ότι ο νεογέννητος Χριστιανισμός επηρεάστηκε πιο πολύ από τους Εθνικούς φιλοσόφους παρά από τους Ιουδαίους Ραβίνους από τους οποίους προέρχονταν οι έννοιες και η πνευματικότητα του Ιησού Χριστού και των Ιουδαίων Αποστόλων-Ιδρυτών της Εκκλησίας. Η Ιουδαϊκή πνευματικότητα, βασιζόμενη στην Π. Διαθήκη, όχι μόνο αναγνώριζε τον γάμο, την ερωτική σχέση και την τεκνογονία ως θεόδοτους θεσμούς, αλλά και τους πρόβαλλε ιδιαίτερα από πνευματική άποψη. Ο γάμος και η τεκνογονία ήταν υποχρεωτικά για τους Ραβίνους, και όχι μόνον δεν θεωρούνταν εμπόδια για τη σωτηρία και την πνευματική ζωή, αλλά ήταν απαραίτητα για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα, πηγή χαράς και θεϊκής ευλογίας.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΑΡΧΕΙΟ - ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ: «**ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΤΖΕΛΕΠΗΣ - ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΣ**»
FACEBOOK 1: Alkiviadis Tzelepis ❖ FACEBOOK 2: Groups/Filadelfos
E-MAIL: filadelfos02@hotmail.com ❖ Τηλ. κινητό: 694 – 49 21 318